

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI
ANASANAT DALI**

ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ KADIN GİYİM KUŞAMI

Muhammed YAŞAR

Yüksek Lisans Tezi

**DANIŞMAN
DOÇ. N. RENGİN OYMAN**

ISPARTA – 2015

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

Bu Tez 18/09/2015 tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/~~Oy~~
~~Çokluğu~~ İle Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Doç. N. Rengin OYMAN

İmza:.....

ÜYE

Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

İmza:.....

ÜYE

Doç. Dr. Ömer ZAIMOĞLU

İmza:.....

Yukarıdaki İmzaların Adı Geçen Öğretim Üyelerine Ait Olduğunu Onaylarım.

İmza ve Mühür

SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

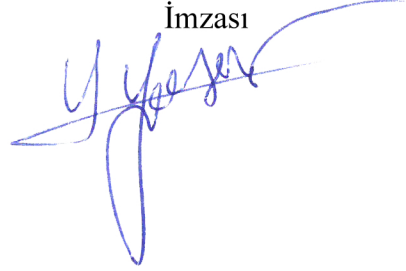
Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak çalışmada bana ait olmayan tüm veri düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (18/09/2015)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Muhammed YAŞAR

İmzası

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR DİZİNİ.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vi
EKLER DİZİNİ.....	vii
SUNUŞ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1.ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ'NİN COĞRAFYASI, TARİHÇESİ VE SOSYO KÜLTÜREL YAPISI.....	6
1.1. Palu'nun Coğrafi Konumu.....	6
1.2. Palu'nun Tarihçesi.....	8
1.3. Palu'nun Sosyo-Kültürel Yapısı.....	11

II. BÖLÜM

2. ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ KADIN GIYİM KUŞAMININ TARİHÇESİ VE ÖRNEKLERİ.....	13
2.1. Elazığ İli, Palu İlçesi Kadın Giyim-Kuşamının Tarihçesi.....	13
2.2. Palu ilçesinin Kadın Giyim-Kuşamının Sözlüğü.....	18
2.3. Palu Yöresi Geleneksel Kadın Giysileri Sınıflandırması.....	18
2.4. Deneklerin seçimi.....	18
2.5. Geçmişte kullanılan yöresel giyim elemanlarının belirlenmesi.....	19
2.6. Günümüzde kullanılan yöresel giyim elemanlarının belirlenmesi.....	19
2.7. Geçmişte Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları.....	20
2.7.1. Başa Giyilenler.....	21
2.7.1.1.Fes (Tepelik).....	21
2.7.1.2.Oyalı Ve Boncuklu Yazma.....	22
2.7.1.3.Alınlık.....	24
2.7.2. Dışa Giyilenler.....	25
2.7.2.1.Gömlek.....	25
2.7.2.2.Üçetek.....	26
2.7.2.3.Bindallı.....	29

2.7.2.4.Şalvar.....	31
2.7.2.5.Gümüş Kemer.....	33
2.7.3. İçe Giyilenler.....	34
2.7.3.1.Köynek(Gömlek).....	34
2.7.3.2.Miso (Kombinezon).....	35
2.7.3.3.Tuman.....	35
2.7.4. Ayağa Giyilenler.....	36
2.7.4.1.Beyaz Çorap.....	36
2.7.4.2. Yemeni.....	37
2.8. Palu İlçesi Ve Köylerinde Tespit Edilen Giyim-Kuşam Elemanları.....	38
2.8.1. Başa Giyilenler.....	41
2.8.1.1.Yazma (Çit).....	41
2.8.2. Dışa Giyilenler.....	42
2.8.2.1.Fistan (Entari).....	42
2.8.2.2. Şalvar (Kara don).....	43
2.8.2.3.Yelek.....	44
2.8.2.4.Çarşaf.....	45
2.8.3. Ayağa Giyilenler.....	46
2.8.3.1. Patik.....	46
2.8.3.2. Çorap.....	47
2.8.3.3. Naylon Ayakkabı.....	47
2.8.3.4. Cizlavet / Cizlavit.....	48
2.8.3.5. Kara Lastik.....	49

III. BÖLÜM

3.ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİNDE KULLANILAN GİYİM ELEMANLARI VE ÖZELLİKLERİ.....	50
3.1. Deneklerin demografik özellikleri.....	50
3.2. Deneklerin dış ve iç giyimine ilişkin bilgiler.....	53
3.3. Deneklerin ayaklarına giydikleri giyim elemanlarına ilişkin bilgiler	58
IV. SONUÇ.....	60
V. KAYNAKÇA.....	64
EKLER.....	67
ÖZGEÇMİŞ.....	70

KISALTMALAR DİZİNİ

A.Ş	: Anonim Şirketi
G.S.F	: Güzel Sanatlar Fakültesi
S.D.Ü	: Süleyman Demirel Üniversitesi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
T.M.M.O	: Türkiye Makine Mühendisleri Odası
v.b	: Ve Benzeri
v.d.	: Ve Diğerleri
v.s	: Vesaire
Y.L.T	: Yüksek Lisans Tezi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil: 1.1.Palu ilçesinin coğrafi konumu.....	6
Şekil: 1.2. Palu'nun haritadaki yeri.....	7
Şekil: 2.1. Palu geleneksel kadın giysilerinin genel görünüşü.....	20
Şekil: 2.2 Palu geleneksel kadın fes üst ve alttan görünüşü.....	21
Şekil: 2.3. Palu ilçesi geleneksel kadın oyalı yazma görünüşü.....	22
Şekil: 2.4. Palu ilçesi geleneksel kadın boncuklu yazma görünüşü.....	23
Şekil: 2.5. Palu ilçesi geleneksel kadın alınlık görünüşü.....	24
Şekil: 2.6. Palu geleneksel kadın gömlek görünüşü.....	25
Şekil: 2.7. Palu geleneksel kadın gömlek detay çizimi görünüşü.....	25
Şekil: 2.8. Yöresel kadın kıyafeti Üçetek önden ve arkadan görünüşü.....	26
Şekil: 2.9. Yöresel kadın kıyafeti Üçetek üst ve alt görünüşü.....	26
Şekil: 2.10. Palu geleneksel kadın Üçetek teknik çizimi görünüşü.....	27
Şekil: 2.11. Palu geleneksel kadın Üçetek detay çizimi görünüşü.....	28
Şekil: 2.12. Yöresel kadın kıyafeti bindallı görünüşü.....	29
Şekil: 2.13. Yöresel kadın kıyafeti bindallı önden ve arkadan görünüşü.....	29
Şekil: 2.14. Palu geleneksel kadın Bindallı detay çizimi görünüşü.....	30
Şekil: 2.15. Yöresel kadın kıyafeti şalvar görünüşü.....	31
Şekil: 2.16. Palu geleneksel kadın Şalvar detay çizimi görünüşü.....	33
Şekil: 2.17. Yöresel kadın kıyafeti gümüş kemer görünüşü.....	33
Şekil: 2.18. Yöresel kadın iç giyim kıyafeti. Köynek.....	34
Şekil: 2.19. Yöresel kadın iç giyim kıyafeti. Miso (Kombinezon).....	35
Şekil: 2.20. Yöresel kadın iç giyim kıyafeti. Tuman.....	35

Şekil: 2.21. Yöresel kadın kıyafeti beyaz yün çorap görünüşü.....	36
Şekil: 2.22. Yöresel kadın kıyafeti yemeninin görünüşü.....	37
Şekil: 2.23. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti genel görünüşü.....	39
Şekil: 2.24. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti kara don, patik görünüşü.....	39
Şekil: 2.25. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yazma görünüşü.....	41
Şekil: 2.26. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yazma giyinişinin görünüşü...	41
Şekil: 2.27. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti fistan görünüşü.....	42
Şekil: 2.28. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti kara don görünüşü.....	43
Şekil: 2.29. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yelek görünüşü.....	44
Şekil: 2.30. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti çarşaf görünüşü.....	45
Şekil: 2.31. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti patik görünüşü.....	46
Şekil: 2.32. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti patik görünüşü.....	46
Şekil: 2.33. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yün çorap görünüşü.....	47
Şekil: 2.34. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti naylon ayakkabı görünüşü.....	47
Şekil: 2.35. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti cizlavit ayakkabı görünüşü.....	48
Şekil: 2.36. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti kara lastik ayakkabı görünüşü.	49

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge: 3.1. Deneklerin yaş gruplarına göre dağılımı.....	50
Çizelge: 3.2. Deneklerin doğum yerlerine ilişkin bilgiler.....	51
Çizelge: 3.3. Deneklerin medeni durumlarına ilişkin bilgiler.....	51
Çizelge: 3.4. Deneklerin öğrenim durumlarına ilişkin bilgiler.....	52
Çizelge: 3.5. Deneklerin gelir kaynaklarına ilişkin bilgiler.....	52
Çizelge: 3.6. Deneklerin dış giyim elemanlarını temin etmede tercih ettikleri yöntemler.....	53
Çizelge: 3.7. Deneklerin iç giyim elemanlarını temin etmede tercih ettikleri yöntemler.....	53
Çizelge: 3.8. Deneklerin tercih ettikleri giyim elemanları.....	54
Çizelge: 3.9. Yazlık giyim elemanlarında tercih edilen kumaşlar.....	55
Çizelge: 3.10. Kışlık giyim elemanlarında tercih edilen kumaşlar.....	56
Çizelge: 3.11. Deneklerin dış giyim tercihlerini etkileyen etmenler.....	57
Çizelge: 3.12. Deneklerin yatarken giydikleri giyim elemanları.....	57
Çizelge: 3.13. Deneklerin ayaklarına giydikleri giyim elemanları.....	58
Çizelge: 3.14. Deneklerin çoraplarını temin etme yöntemleri.....	58
Çizelge: 3.15. Deneklerin çoraplarında tercih ettikleri materyaller.....	59

EKLER DİZİNİ

EK 1: Anket

Formu.....67

SUNUŞ

Anadolu, tarih boyunca büyük uygarlıkların beşiği olmuştur. Birçok kültür Anadolu toprağından gelip geçerken kendine öz birçok eserleriyle izler bırakmıştır. İşte bu kültür birikimi içinde Palu İlçesi varlığını hep sürdürme gelmiştir. Palu'nun milli ve mahalli kültürünü yaşatmak ve sonraki nesillere aktarmak için birçok çalışmalar yapılmıştır. Ancak yöresel kıyafetleriyle ilgili olarak özellikle de kadın giyim kuşamı üzerine derin bir çalışma yapılmamıştır. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla Elazığ ili Palu ilçesi ve köylerinde bu çalışma yapılmıştır. Bu amaçla hazırlanan "Elazığ İli Palu İlçesi Yöresel Kadın Giysileri" adlı tezde, araştırma kapsamına alınan yerlerde yaşayan kadınlar tarafından geçmişte ve günümüzde kullanılan kadın giyim elemanları incelenerek kullanım alanları ve özellikleri açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Kadın giysilerinin teknik ve estetik açıdan ele alınması, geçmiş ve günümüz giysileri arasında karşılaştırma yapılabilmesi açısından önemlidir. Konuyla ilgili araştırma yapılmamış olması, bu çalışma ile diğer araştırmacılara kaynak teşkil edeceğini düşündürmektedir. Çalışma sırasında, yöredeki kadınların giyim elemanlarını ulaşımda, kaynak kişilerin giyim kuşamını göstermek istememesi, Elazığ müzesinde konuyla ilgili yazılı ve görsel kaynak verilerinin yetersizliği bilgi toplama sürecini zorlaştırmıştır.

Tüm bunlara rağmen bu tez; hazırlanması sürecinde yoğun bir iş programı takip edilerek özverili çalışmayla birçok bilgilere ulaşılmış ve titizlikle hazırlanmıştır.

Tezin hazırlanmasında sonsuz deneyim ve engin bilgilerinden faydalandığım ve her konuda beni yönlendirerek fikirleriyle çalışmamın şekillenmesinde büyük katkıları olan danışmanım Sayın Doç. N. Rengin OYMAN'a, şükranlarımı sunarım.

Ayrıca; Palu Belediyesi Kültür Müdürü Sayın Süleyman YAPICI' ya Palu Kaymakamı Sayın M. Fatih ÇİÇEKLİ 'ye Palu Halk eğitim Merkezi Müdürlüğü ve Çalışan Personeline, İsmi buradan anma fırsatını bulamadığım köy muhtarlarına, Palu Kültür Ve Dayanışma Derneği Başkanı Sayın Mustafa DEMİRKIRAN'a teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen her daim yanımda olan canım aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ KADIN GIYIM KUŞAMI

Muhammed YAŞAR

Süleyman Demirel Üniversitesi,

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Yıl: 2015, Sayfa: 70+x

Danışman: Doç. N. Rengin Oyman

Geçmişten günümüze kadar kullanılan yöresel giyim elemanları endüstriyel gelişme ve modern yaşantı nedeniyle sürekli değişim içinde olup kaybolmaktadır. Kaybolmaya yüz tutan bu giyim elemanlarını tespit etmek, tanıtmak ve geleceğe taşımak gerekmektedir. Bu nedenle, Elazığ ili Palu ilçe merkezi ve köylerinde yaşayan kadınlarla yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanan soru formu ve sorular sonucu ortaya çıkan yöresel giyim elemanları değerlendirilip tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın evrenini Palu İlçesi'nin 2 beldesi ve 36 köyü oluşturmaktadır. Araştırmanın Örneklemi Palu İlçesi ve Köylerinde yaşayan rastgele seçilen 50 kişi oluşturmaktadır. Ek olarak verilerin toplanmasında literatür, tez, makale ve kitap taraması yapılarak temin edilmiştir. Tespit edilen yöresel kadın giyim elemanları yaşa, mevsime, ekonomik duruma ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular uygun Çizelgeler haline getirilerek yorumlanmış ve giyim elemanlarının kullanım alanları, boyut, malzeme ve teknik özellikleri incelenerek fotoğrafla anlatılmış ayrıca teknik çizimleri yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgularda tarihi çok eski olan giysiler günümüze kadar çok az miktarda gelebilmiştir. Bu ankete katılanların çoğu yaşlı kesime aittir. Giysilerinde büyük kentlerin giysi özelliklerine özenen halk, tarihi kültür olan yöresel giysilerini saklamaya özen göstermemektedir.

Sonuç olarak; araştırma sonucu elde edilen Palu İlçesi ve Köylerine ait giyim kuşam verileri gelecek nesillere aktarılabilir belgelerin oluşturulmasına katkı sağlayabilecek bir çalışma olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Palu Giyimi, Kadın giysileri, Dış giyim,

ABSTRACT

TRADITIONAL WOMAN CLOTHING IN PALU IN ELAZIĞ

Muhammed YAŞAR

Süleyman Demirel University,

Fine Arts Institute, Moinart Branch Traditional Arts

M.A Thesis, Year: 2015, Pages: 70+x

Supervisor: Assoc. Doç. N. Rengin OYMAN

Traditional clothing elements which were used from past to today, have lost in constant change because of modern life and industrial development. These clothing elements that are tending to disappear, must be identified, introduced, carried forward. So, with the result of questionnaire and question form which was applied by face to face interview with women who live in village and in the centre of Palu in Elazig, traditional clothing elements were evaluated and determined.

2 towns and 24 villages of Palu create this research's universe. Random 50 people who live in Palu and in its villages, create this research's sample. Besides, in collection of datas; by scanning literature, theses, books and articles were obtained. Traditional women clothing which was determined, has been classified according to age, season, economic status and area of usage. Findings which were obtained, by turning into appropriate table were commented by anolysing area of usage, size, material, technical features of clothing elements were told with photo and technical drawings were also made.

According to findings which were obtained from survey, clothes which their dates are too old, were able to come today very small amounts. Most of particapants in this survey are old people. Publich who take care to clothing features of big cities' in their clothes, they have taken care to keep traditional clothes which are historical culture.

Eventually; as a result of survey datas of clothing which Palu and its villages belong was a work which contribute to pass on documents to next generations.

Keywords: Palu Clothing, Women's clothing, outerwear

GİRİŞ

İnsanoğlu, ilk çağlarda vücutlarını doğanın çeşitli etkilerinden korumak amacıyla örtmeye başlamışlardır. Kendilerini, avladıkları hayvanların postlarını kullanarak soğuktan, topladıkları bitkilerle de sıcaktan korumuşlardır. Daha sonra giyim, sosyal durumun gelişmesine bağlı olarak süslenme ve iyi görünüm sağlama özelliğini kazanmıştır.

Giyimi oluşturan giysi, Türkçe sözlükte “giyilecek şey, elbise” olarak, kaynaklarda ise; “vücudu doğanın etkilerinden koruyan, uygarlığın ilerlemesiyle değişiklik gösteren, insan vücuduna göre şekil alan giysilerin tümüdür” şeklinde tanımlanmaktadır (Bayraktar, 1993:1).

Başka bir literatürde de; “giyenin sosyal durumunu, yaşını ya da dönemini, kişilik ve karakterini, ekonomik durumunu ve toplumdaki yerini belirlediği gibi bireysel, toplumsal ya da ulusal özellikler gösteren bir olgudur” şeklinde, oldukça geniş kapsamlı bir şekilde tanımlanmaktadır (Sürür, 1983:6).

İnsanlar ilk önce bitkileri kullanarak giyinmiş, daha sonra avladıkları hayvan postlarını kullanarak kendilerini soğuktan korumuşlardır. Kurumuş otları elleriyle örerek vücutlarını saran giysileri ortaya çıkarmışlardır.

Giyimin Anadolu’daki tarihçesi incelendiğinde çok eski kültürlerin tarih içinde sosyal ve ekonomik durum, yaş, kişilik ve toplumdaki statüsüne göre coğrafi ve tarihi özelliklerinden zaman içinde etkilenecek günümüze kadar gelmiştir.

Giyimi etkileyen doğa etkenlere bakıldığında biyolojik ve coğrafi ihtiyaçların en önemli etken olduğu görülmektedir. İklim, sıcak, soğuk gibi doğa koşulları karşısında kendini yeterince koruyamayan insan, bu eksikliğini kılık kıyafetle giderebilmektedir. Yeryüzünün türlü ülkelerinde ve bölgelerinde farklı iklimler bulunduğundan, insanlar değişik özellikleri olan giysilere bürünmek zorunda kalmışlardır. Bunun sonucunda da farklı giyim anlayışları doğmuştur.

Giyimin temel bir diğer özelliği ise psikoloji ile ilgilidir. İnsanlar, bir yerlerini örtme ihtiyaçları nedeniyle örtünmekte, giyinmektedir. Örtülecek bölge kültür, toplum, din gibi unsurlara göre değişmektedir. Kişi bir şeyler giyerken buna kişiliğini, zevkini ve toplumdaki rolünü de yansıtmaktadır. Karşısındaki kişiyi de genelde giyimi ile değerlendirmektedir. İnsanlar giyinmeye başladıktan sonra toplumun etkisiyle giysilerini ona göre şekillendirmeye başlamıştır. Böylelikle giysi,

kişinin doğa koşullarına örtünmesi yanında kültürünü de yansıtır bir özellik kazanmıştır. Giyim, kültür unsurları arasında önemli bir konuma sahip olan dinlerden belirgin bir şekilde etkilenmiştir. Bu iki nedenle geleneksel toplumlarda kişinin giysisi, dini inancını da büyük ölçüde yansıtmaktadır. Ancak son yıllarda modernleşmenin etkisiyle oluşan kültürel değişimler sonucunda dinin giyime etkisi giderek azalmaktadır (Öztaş, 2005:2).

Giyimi etkileyen önemli bir diğer etken ekonomidir. Toplumdaki ekonomik gelişme, sosyal gelişmeyi de beraberinde getirmektedir. Moda, hızlı değişimler geçiren toplumlara özgüdür. Fakat geleneksel toplumlarda giysilerin değişmesi ve gelişmesi daha istikrarlı olmaktadır. Ekonomi, bireylerin giydiği giysileri de etkilemektedir. Geleneksel toplumlarda giysi, bireylerin sosyal statüsünü göstermekteydi. Ancak Fransız ihtilali ve sanayi devriminden sonra gelişen modernleşmenin etkisiyle sınıf ayrımının temeli ekonomiye dayanmıştır. Artık insanlar kıyafetlerini sosyal statüsüne göre değil ekonomik durumlarına göre giymektedirler.

Giyim, insanoğlunun var olduğu günden bu yana yemek, üremek ve barınmak gibi, doğa koşullarından korunmak gereksinimi ile doğan ve günümüze değin çeşitli değişimlere uğramasına karşın asıl amacını yitirmeyen toplumsal bir olgudur (Sürür, 1983:16).

Giyim tarihi incelendiğinde Ortaçağ oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu devirde giyim fizyolojik ihtiyaç olmaktan çıkarak süslenme özelliği kazanmıştır. Bu çağın erkek ve kadın kıyafetlerinde sırma işlemler, ağır ve zengin elbiseler giyilmeye başlanmıştır.(Koç, 1990:3).

Anadolu'da neolitik çağda Hititler öncesinde (M.Ö.6250-5400) Çatalhöyük'te bulunan kömürleşmiş bitki liflerinde yün ve hayvan kılı karışımından dokunmuş kumaş kalıntılarına rastlanmıştır. Ayrıca hayvan postları, kürk ve derilerinden de giysi olarak yararlanılmaktaydı. Kadınların giysileri omuzda iğne ile tutturuluyor, erkek giysilerinin de kemer ve kemik iğnelerle kaymaması sağlanıyordu (Öztaş, 2005:3).

İnsanın olduğu yerde, gıda ve konut gibi gereksinimlerin yanında giyiminde ne derece önemli olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Giyimi oluşturan Tekstil dediğimiz yüzeyler, birer dokuma ürünleridir. Dokumacılığın başlangıç yeri ve

başlangıcının nasıl olduğu konusunda bugün bile kesin yargılarda bulunamıyoruz. (Oyman, 1998:1).

Anadolu, Arkeolojik alan özellikleri açısından zengin bir yerleşim alanıdır. Arkeolojik dokuma malzemelerinin ve az da olsa tekstillerin varlığı, Anadolu’da yerleşik hayata geçtiği ilk dönem olan Neolitik Çağ’dan başlamaktadır. (M.Ö. 9000) sonuna dek yerleşmiş olan Uygarlıkların Tekstil sürecini ulaşılabilen yayınlar ve buluntular ışığında incelemektedir. Tekstilin doğuşu, oluşumu ve gelişimi kimi zaman ataklarla, kimi zaman duraksamalarla tarih sahnesinde yerini almıştır.(Oyman, 1998:1).

Sümer kadın giysilerinde ise etek kenarlarının saçaklı ve süslemeli olduğu görülmüştür. M.Ö. 100-612 yıllarına ait Asur kadın elbiselerinde de işleme olduğu saptanmıştır. M.Ö. 13-18 yüzyılda Van’da yaşayan Urartular zamanında süs ve süslenme olgusuna çok önem verildiği bulunan eserlerden anlaşılmaktadır. Girig tepe sarayında hamam dairesinde bulunan ve sanat değeri oldukça yüksek boncuklar, küpeler, bilezikler, yüzükler, tokalı iğneler, mühürler, kırmızı akik ve frit’ten yapılmış boncuklar bulunmuştur. Bu takıların birçoğu altın ve gümüşten yapılmıştır (Öztaş, 2005:3).

11. yüzyılda Selçuklular, Suriye’den Semerkant’a kadar uzanan çok güçlü bir devlet kurmuşlardır. Bu büyük imparatorluk Melikşah’ın yerine geçenler arasında üç devlete bölünerek İran Selçukluları, Suriye Selçukluları ve Anadolu Selçukluları adını almıştır. Anadolu Selçuklularında en çok kullanılan giyim eşyası kaftanlardır. Bu dönem kaftanlarının özelliği vücudu sarmaları ve düğme ile bele kadar ilikli veya iliksiz olarak kullanılmalarıdır. Kaftanın altına çapan, çapkıt, şapan adı verilen elbiseler giydikleri belirlenmiştir. Selçuklu döneminde kadınlar “bağırdak” isimli yelekler giymişler ve üstlerine hırka ve pardesü kullanmışlardır. Yine bu dönem kıyafetlerinden olan şalvar, kaftanların altına giyildiği için iç giyim elemanı olarak kullanılmıştır. Başlarında “üsküf” adı verilen bir örtü bulunmaktaydı. Üsküf, uçları yukarı doğru sarkık, külahı andıran keçeden veya yün kumaştan yapılmaktaydı. XI. yüzyıldan itibaren Selçuklu kadınlarının İslami ölçülere uygun giyindikleri görülmektedir. Sokağa çıkarken omuzlardan aşağı kadar inen “yaşmak” kullanmışlardır. Ayakkabı, çarık, pataya, çizme, şalvar, kaftan, üç etek, kuşak,

kemer, hırka ve üsküf Selçuklu giyim elemanları arasında sayılabilmektedir (Öztaş, 2005:4).

Selçuklu İmparatorluğu'nun mirasçısı olan Osmanlılar, önceleri Selçukluların sanat ve kültür geleneğini sürdürmüştür. Ancak 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren etkilerden kurtularak kendilerine özgü özellikler taşıyan eserler üretmeye başlamışlardır. Osmanlı kadın giysi dönemlere göre farklı giysi farklı başlıklar kullanılmıştır. Ayrıca elbisenin Kanuni Sultan Süleyman zamanında saraya girdiği tahmin edilmektedir. Bunun en kuvvetli kanıtı ise Hürrem Sultan'ın elbise ile yapılmış resmidir. Bu dönemde cepken, üç etek, entari, iç gömleği, kuşak ve şalvar giyilmiştir. Üç etekler kadife, atlas, seraser, bindallı gibi işlemeli kadife kumaşlarla dikilmekteydi. Sokağa çıkarken bütün kadınlar “ferace” giyerek başlarını yaşmakla örterlerdi. Köy kadınları ise bellerine “peştamal” sarar, gövdeleri ile başlarını diğer bir peştamal ile kapatırlardı (Öztaş, 2005:4).

Giyinen bireyin yaş, kişilik, karakter, sosyal ve ekonomik durum ve toplumdaki yerini belirleyen giyim; bireysel, toplumsal ya da ulusal özellikler gösteren bir olgudur. O toplumun ya da ulusun coğrafi konumu ve tarihi, sosyo-ekonomik koşulları, direkt giyimi etkilemektedir. Bu etkiler bazı bölgelerde yoğun olarak görülmektedir. Bu bölgelerden birisi de Palu ilçesi'dir.

Araştırma konusuna bağlı olarak, Elazığ İli Palu ilçesi merkez dâhil olmak üzere köylerinde 2015 yılı Şubat, Mart ve Nisan aylarında genel olarak bir öğrenme ve çalışma planı oluşturma için bir ön araştırma yapılmıştır. Bu incelemeler sırasında Palu ilçesi ve köylerinde geleneksel kadın giysilerinin eski ve yeni tüm özelliklerini yansıtan yeterince materyalin bulunduğu gözlemlenmiştir. Çalışmanın esas kısmını ise 2015 yılı Nisan, Mayıs aylarında yapılan araştırma amaçlı uzun geziler oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı Palu ilçesi, kasaba ve köylerine gezi sonucu bilgiler toplanmıştır.

Bu çalışmanın materyalini araştırma sahası içerisinde yer alan merkez ve köylerdeki geleneksel kadın giysileri, günümüzde kullanılan yöresel kıyafetler, yapılan anketler, giyim elemanlarının fotoğrafları, konu ile ilgili literatürler oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan materyalin temininde anket yönteminden yararlanılmış, tespit edilen bütün giyim elemanı sahipleriyle görüşülmüş ve

ulaşılabilen bütün giyim elamanları araştırmaya dâhil edilmiştir. İnceleme yapılan merkez ve köylerin giyim elamanı sahibi olan ve yüz yüze görüşmelerin yapıldığı anket yer almaktadır.

Bu çalışma bir alan araştırmasıdır. Fotoğrafla belgeleme, röportaj, karşılıklı görüşme ve anket gözlem yönteminden yararlanılmıştır.

Palu ilçe merkezinde ve araştırma kapsamına alınan köylerde yöresel giyim elamanı bulunan evler tespit edilmiş ve giysilerin sahipleriyle birebir görüşülmüştür. Sandıklarda muhafaza edilen ya da halen kullanılan giyim elamanlarının ön cepheden ve arka profilden fotoğrafları çekilmiştir.

Sandıklardan çıkartılan ya da kullanılmakta olan giyim elamanları: kumaş özellikleri, dikiş, işleme, süsleme ve kullanım özellikleri dikkate alınarak incelenmiştir. Giyim elamanlarının mankenli ya da mankensiz fotoğrafları çekilerek, teknik çizimleri yapılmıştır. İlçe ve köylerde incelenen giyim elamanlarının yerel adı, bulunduğu yer, kime ait olduğu, kullanılma tarihi, nasıl elde edildiği, kullanıldığı yer ve genel özelliklerini belirten bilgiler yazılı olarak kayıt edilmiştir.

Geleneksel Kadın giysilerine ilişkin bilgiler. Bu bölümde Palu ilçesi ve araştırma kapsamına alınan köylerde tespit edilen kadın giysileri ve özellikleri, ülkemizin farklı bölgelerindeki örneklerle karşılaştırarak yorumlamaya çalışmıştır. Palu ilçesinde kadın giysileri baş giysileri, içe giyilen giyim elamanları ve üste giyilen giyim elamanları ve ayağa giyilen giyim elamanları olmak üzere incelenmiştir.

I. BÖLÜM

1. ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ'NİN COĞRAFYASI, TARİHÇESİ VE SOSYO KÜLTÜREL YAPISI.

1.1. Palu'nun Coğrafi Konumu.

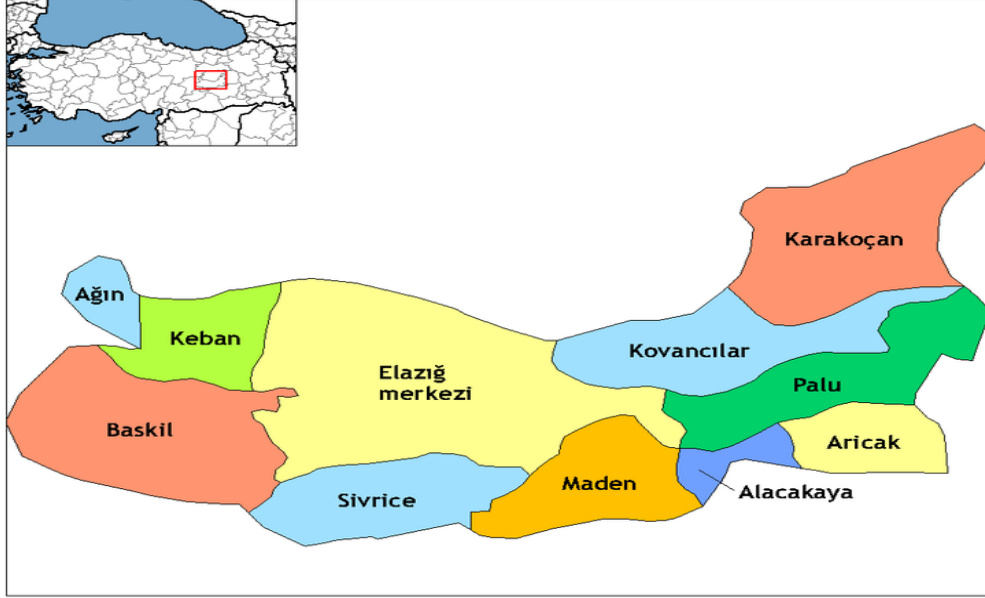
İlçe Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde Elazığ İli 'ne bağlı bir ilçedir. İl merkezinin 75 km doğusunda yer almaktadır. 765 km²'lik yüzölçümüne sahip bir sahada yer almaktadır.

Doğuda Bingöl Merkez ve Genç İlçesi, batıda Elazığ İli, kuzeyde Kovancılar İlçesi, kuzeydoğuda Karakoçan İlçesi, güneyde Arıcak ve Alacakaya İlçeleri, güneybatıda Maden İlçeleri ile çevrilidir.

Şekil:1.1.Palu ilçesinin coğrafi konumu.

Palu deniz seviyesinden 844 metre yüksekliktedir. Çukur bir sahada yer almaktadır. Murat Nehri'nin sağ sahilinde vadi tabanı düzlüğü ile demiryolu çevresinde bir yerleşimdir. İlçe merkezi yüksek tepelerle çevrilidir. Palu- Kovancılar arasındaki düz alanlar yeni yerleşim alanları olarak kullanılmaktadır. (<http://www.palu.gov.tr/>).

Şekil:1.2. Palu'nun haritadaki yeri.

Kasaba ve köylerinin %70'i dağlık ve engebeli arazide kurulmuş olup, dağınık bir yerleşim şekli arz etmektedir.

İlçe arazisi Murat Nehri civarındaki düzlükler ile güneydeki doğu toros silsilesini oluşturan Akdağlar'dan meydana gelir. İlçe toprakları 410 kilometrelik bir alana sahip olup bu yüzölçümün %70'i dağlık, % 24 dalgalı, %10 ova ve % 3.1 yayladır. Dalgalı ve dağınık arazi ilçe topraklarının %86.9 gibi bir oranın oluşturmaktadır. Doğu Toros silsilesi içinde bulunan Akdağlar en yüksek noktası 2500 metre rakımlıdır.

Murat nehri ilçe topraklarının içinden geçmekte olup, vadisi genellikle dik ve sarptır. Palu karasal iklim bölgesinde olup yıllık sıcaklık ortalaması 13 °C dolaylarındadır. Yağışlar genellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında görülür.

Yıllık yağış miktarı 430 m³'tür. Keban Barajı'nın yapılmasından sonra Palu ve çevresinde iklim hissedilir derecede yumuşamıştır. İlçe, orman örtüsü bakımından zengin olmayıp sınırları içerisinde 615 hektar bozuk baltalık orman bulunmaktadır.(<http://www.palu.gov.tr/>).

1.2. Palu'nun Tarihçesi.

Tarihi milattan önceki yıllara dayanır. Bölgenin Sümerler, Akkadlar egemenliğinde kalmasına rağmen Palu ve yöresinin tarihçe bilinen en eski sakinleri Hurriler `dir. Palu ismi, M.Ö. 2000 yıllarından itibaren Doğu Anadolu`ya yerleşmiş olan Hurriler döneminde kullanılmaya başlanmıştır.

Hititler çağından itibaren uzun bir dönem boyunca Balahovid (Palahovid) adını taşıdığı söylenebilir. Bu adı Palu Vadisi olarak yorumlayan yazarlar var. Toumanoff'un da açıkladığı gibi bu adın orijini Hitit kayıtlarında anılan Bala (Pala, Balu, Palu) halkının etnik adıdır.

M.Ö. 2000 yıllarının sonlarına doğru, Hititliler Anadolu`ya doğru gelerek burayı ele geçirmişlerdir. Hitit kralı Şuppiluliuma`nın öneminde Mittaniler`le yapılan anlaşmadaki "Fırat'ı geçtim ve İşuwa'ya girdim" ifadesi ile (M.Ö. 1380-1345) Palu ve bölgesi Hitit egemenliğine girdiğini göstermektedir.

M.Ö. 804 yılında Urartu Kralı Menua Fırat'ı geçmiş ve fetihlere başlayarak Palu`yu fethetmiştir. Palu kalesindeki Menua`ya ait kitabeden Palu'nun adının "Şebeteria" olduğunu, Asurlular`ın elinde bulunan Alzi yurdunu ele geçirdiğini, Şebeteria, Huzana ve Şupa`yı topraklarına kattığını, Şebeteria`da bir tapınak yaptırdığını, Meletia (Malatya) şehrini haraç vermek suretiyle anlaşma yaptığını göstermektedir

Urartu kralı Menua`nın başkenti ve gözdesi olan Palu`da, Palu kalesindeki yazıttan, Menua`nın bir tapınak yaptırdığını ve kaleyi bir karargâh olarak kullandığı bilinmektedir. Kale nitelik ve anıtsallıklarıyla kendi türleri içinde Urartu dünyasının seçkin örneklerini oluşturan, görkemli bir yaşamın izlerini taşımaktadır.

Urartu`nun eyalet merkezi, batı başkenti ve gözdesi olan Palu`da Urartu döneminden günümüze kadar gelmiş birçok eserleri mevcuttur. Bunların başında

tarihi Palu Kalesi gelmektedir. Kale`de bulunanlar eserler arasında; Urartu kralı Menua`ya ait kaya kitabesi, üç adet kaya mezarları, üç adet su sarnıcı, üç adet kaya tüneli, bir adet batı girişi, kalenin dört bir etrafında Urartu sur kalıntıları, kalenin zirvesinde ve doğusunda Kındik kayasındaki kutsal alanlar bulunmaktadır.

Palu, Urartulardan İskitler, Medler, Persler, Makedonyalılar ve Büyük İskender, Selevkoslar Partlar gibi çeşitli medeniyetlerin hâkimiyetinde kalmıştır. Palu, ikinci başkent olarak Sophene Krallığının başkenti olmuştur.

Sophene Krallığı Dicle ve Fırat nehirlerinin arasından M.Ö. 290 yıllarında Sames tarafından kurulmuş bir krallıktır. Sophene Krallığı Urartuların, Perslerin ve Romalıların hâkimiyetine girmiştir. Sophene Krallığı bugünkü Elazığ-Dersim bölgesine tekabül etmektedir.

Batı kaynaklarında Sophene Krallığı olarak anılan devletin kendi sakinlerinin dilindeki adı `Şupani`dir. Batılı kaynaklarda ismi Arsamosata (Arşamaşat) olarak geçen Sophene`nin başkenti Bizans çağında Asmosata olarak anılmıştır. Aynı isim Ermenice`de Aşmuşat`a dönüşmüş, Süryaniler kente Arşemşat, Araplar ise Sumaysat ya da Şemşat (Şimşat) demişlerdir. Günümüzde ise halen bu bölgeye Aşmuşat veya Şimşat denmektedir. Şatır eski dilde site ya da şehir yöneticisi anlamına gelmektedir. Şemşat (Şimşat) adının Farsça dilinde Şem (Güneş) ve Şat (Şehir)`den hareketle Güneş-Şehir, Baş-şehir anlamına geldiği söylenmektedir.

Palu ve bölgesi M.Ö. 58 yılından M.S. 117 yılına kadar Palu ve bölgesi Romalılar ile Partların egemenliği arasında el değiştirip durdu. Yine Palu ve bölgesi Partlardan sonra kurulan Sasaniler ile Romalıların arasında 395 yılına kadar el değiştirdi. 395 yılında kurulan Bizans veya Doğu Roma İmparatorluğu ile Pers, Part ve Sasaniler arasında ki mücadeleler arasında bölge sürekli el değiştirmiştir.

Sultan Kubeys olarak bilinen Hz. Kibes`de bu dönemde şehit olmuş ve Sultan Dağına defnedilmiştir. Palu ve bölgesi 639 yılından 1087 yılına kadar Üç halife (Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali), Emeviler ve Abbasiler döneminde de zaman zaman Bizans hâkimiyetine geçmiştir.

Abbasiler döneminde Diyarbakır hududunda bulunan ve en uç karakolunu teşkil eden Palu kalesi büyük bir öneme sahipti. Abbasiler döneminde sınır bölgeleri Sungur ve Avasım adıyla anılmış olup, idari yönden müstakil hale getirilmişlerdir. Bu uç sınır bölgeleri içinde Palu'da yer almaktadır.

Çok verimli bu uç sınır şehirlerinden biri olan Palu'ya Horasan ve Türkistan'dan getirilen gaziler yerleştirilmiştir. Palu, daha önceki dönemlerde olduğu gibi Emevi ve Abbasiler döneminde de hem ticari hem de askeri yönden büyük bir öneme sahiptir. Bölgenin kısa sürelerle Hamdaniler'in (930-980) ve Büveyhoğulları'nın (980-984) egemenliğine girdiği görülmüştür. Bölge uzun süre Mervaniler'in (984 - 1085) egemenliğinde de kalmıştır. 1031/1032 yılları arasında Bizanslıların hâkimiyeti döneminde I. Romanos, Palu'yu yeniden inşa ettirerek Romanopolis adını vermiştir.

1071 Malazgirt savaşından sonra Türkmenler, Selçuklu Devleti'nin de müsait davranması ile bir insan seli gibi doğudan Anadolu'nun içlerine doğru akmaya başladılar. Alparslan'ın ölümünden kısa bir zaman önce meşhur Selçuklu emirlerini her biri için fetih ve istila edeceği yerleri tayin ederek Anadolu'ya gönderdi ve Artuk Bey tarafından Mardin, Diyarbakır, Malazgirt, Malatya, Harput, Palu ve çevresi fethedildi.

1085 yılında Diyarbakır'ın fethinden sonra Harput ve dolayları Çubuk Bey idaresine verilmiş ve 1085 (veya 1087) yıllarında Harput ve çevresini Bizanslılar'dan almış ve hâkim olduktan sonra diğer beylikler gibi Selçuklu sultanına bağlı olmak şartıyla Palu merkez olmak üzere Çubukoğulları beyliğini kurmuştur. Çubuk Bey'in ölümünden sonra idareyi devralan oğlu Mehmet, beyliğin merkezini Palu'dan Harput'a taşımıştır.

1085 (veya 1087) yılında Çubuk oğullarının eline geçen Palu, daha sonra 1113 yılında Artuk oğullarının eline geçmiştir. Artuk Bey, Malazgirt Meydan Savaşında bulunmuş ve Selçuklu Devleti'nin muhtelif vazifelerini görmüştür.

Palu, Harput, Diyarbakır ve çevresi 1507 yılında Safevilerin yani Şah İsmail'in idaresine geçmiştir. "Kara" sıfatıyla tavsif edilen Cemşid Bey, Akkoyunlu devletinin yıkılmaya yüz tuttuğu sıralarda Palu'ya hâkim olmuştur. Ancak bu

hâkimiyet kısa sürmüş ve 16. yy.ın başlarında Safeviler Palu ve çevresini yeniden ele geçirmişlerdir. Cemşid Bey, Çaldıran zaferine giderken Yavuz Sultan Selim`e itaatini arz etmiş ve bu sefere katılarak Safevilere karşı savaşmıştır. Zafer sonrasında kendi kuvvetleri ve Karaçin-Zade Ahmet Bey`in yardımlarıyla Palu ve çevresini Safeviler`den İran Valisi Bahti Bey`den geri almıştır.

Yavuz Sultan Selim tarafından, Güneydoğu Anadolu`daki Eğil, Cizre, Hazo ve Genç gibi “hükümet” sancakları yanında Palu ve çevresi de Cemşid Bey`e “mülkiyet üzere” tevcih edilmiştir. Cemşid Bey, Palu`yu uzun yıllar istikrarla yönetmiştir.

Palu, Yavuz Sultan Selim zamanından başlayarak “Palu Hükümeti” statüsünde imtiyazlı Cemşid Bey sülalesi tarafından Tanzimat dönemine kadar yönetilmiştir. Osmanlı dönemi eserleri arasından günümüze ulaşanlar içinde Cemşid Bey külliyesinden başka Dükkanönü Cami, Ulu Cami, Küçük Cami, Çarşıbaşı ve Aşağı Mahalle Hamamları, Zeve`deki hamam kalıntıları ile birçok çeşmedir. Palu, 1921 yılına kadar Diyarbakır iline bağlı Ergani Maden sancağının bir kazası olarak idare edilmiştir. 1927 yılında ise Palu Elazığ`a bağlanmıştır. Palu, Eğil, Kocaköy, Bingöl ile Genç ve Lice`nin bir kısmının ayrılmasıyla küçülme sürecine girmiştir. 1948 yılına kadar 360 adet köyü kalan Palu; Karakoçan ve Sivan (Servi)`in ayrılması ve köylerinin bazılarının Bingöl merkeze bağlanması ile bu süreç devam etmiştir. 150`ye yakın köyü kalan Palu; nihayet 1988 yılında Kovancılar, Arıcak ve Alacakaya`nın ilçe olması ile Palu`nun köy sayısı 36`ya düşmüştür. (Yapıcı, 2004: 15-20, Bakıcı, 1998:27,28).

1.3. Palu'nun Sosyo-Kültürel Yapısı.

İlçeye bağlı 1 belde, 36 köy, 35 mezra ve 10 mahalle bulunmaktadır. Beyhan Beldesi`nde 4 mahalle mevcuttur. 2014 yılı sonu itibariyle toplam nüfusu 20.035, merkez nüfus ise 9.454`dür. Tarihte çok önemli bir ticaret merkez olan ve İpek Yolu güzergâhında olan İlçe, nüfus potansiyelinin dağılması ve önemli karayollarının daha kuzeye alınması nedeniyle ticari merkez özelliğini kaybetmiştir. Yer altı kaynakları bakımından önemli bir potansiyel barındıran İlçemizde orta ölçekli Krom Mermer ve Kum Ocakları tesisleri bulunmaktadır. Yapımları devam eden Beyhan I, Beyhan II

ve Hamzabey Barajları önemli istihdam alanları oluşturmaktadır. Birçok köyümüzde ve ilçe merkezinde geleneksel usullerle sebzeçilik, meyvecilik ve hayvancılık yapılmaktadır.

Tarihi ve kültürel zenginliği olan ilçemiz turizm açısından bölgede önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Bölgenin tanıtılması ve turizme kazandırılması çalışmaları devam etmektedir.

İlçe arazilerinin büyük bir çoğunluğunun dağlık olması ilçede toprağa bağlı tarımcılık yapılmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Son yıllarda bölgede baş gösteren terör hareketleri hayvancılığı uğraş alanı olmaktan neredeyse çıkarmıştır. Bu sebeplerle hem tarım ve hem de hayvancılık çok küçük işletmeler bazında yapılabilmektedir. Ancak sulanabilir arazisi olan bazı köylerinde şekerpancarı, tütün gibi endüstriyel bitkiler ve sebzeler yetiştirilebilmektedir. Şuan ekonomi bakımından yükselen bir trend göstermektedir. İlçede faaliyet gösteren T.C. Ziraat Bankası ve Sümerbank satış mağazası dışında ticaret hukukuna göre hiçbir sanayi ve ticari işletme mevcut değildir. Ancak ölçekli marangozhane ve doğrama atölyeleri mahalli ihtiyaçları karşılayacak düzeydedir. İlçe sınırları içerisinde karayollarına ait 106 kilometrelik il yol ağı mevcuttur. Bunlardan 8 kilometrelik Palu - Kovancılar arası ve 29 kilometrelik Palu-Baltaşı-Gülüşkür köprüsü, 23 kilometre Palu-Beyhan asfaltı, 40 kilometre Palu - Arıcak asfaltıdır. Geriye kalan kısım ise geçit vermeyen yol olduğu tespit edilmiştir.

Takriben 200 kilometre uzunluğunda olan köy yollarından, Palu-Seydili, Palu-Baltaşı, Palu-Üçdeğirmenler ile yol bağlantısı üzerinde Karasalkım, Gömeçbağlar, Karacabağ Köy yolları asfalttır. Ayrıca ilçe merkezi ile Elâzığ il merkezi arasında her yarım saatte olmak üzere gerek belediye otobüsleri ile gerekse özel halk minibüsleri ile ulaşım yaz-kış sağlanmaktadır. İlçenin gezilip görülebilir yerleri arasında Palu Kalesi, Eski Hamam, Kilise, Urartu Kralı Menaus'a ait taş kitabe, Cemşitbey Camii ve türbesi, Dükkanönü Camii, Küçük Camii, Ulu Camii, Alacalı Mescid ve Tarihi Palu köprüsü sayılabilir. (Bakıcı, 1998:83).

II. BÖLÜM

2. ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ KADIN GİYİM KUŞAMININ TARİHÇESİ VE ÖRNEKLERİ

2.1. Elazığ ili, Palu ilçesi Kadın Giyim-Kuşamının Tarihçesi

Toplumlar geçirdikleri kültürel ve sosyal süreçler sonucunda kendilerine özgü giyim kültürlerini oluşturlarken, aynı zamanda toplumlar arasında ortak giyim kültürleri ortaya çıkmıştır. Buna rağmen ekolojik koşullardaki, dinsel inanç ve değer yargılarındaki ve ekonomik yapılarıdaki farklılıklar (giysilerde kullanılan obje/malzeme birlikteliğine karşın) toplumlara özgü orijinal giysi kültürlerinin günümüzde belli boyutlarda da olsa varlıklarını sürdürmelerini sağlamaktadır.

Özellikle toplumlar arasındaki kültürel ve tarihsel farklılıklar, insanların giyim kültürlerini yasadılarında en etkili faktörlerdir. Halk biliminin maddi kültür unsurlarından olan giyimin, Türk kültüründe önemli bir yeri vardır. Türkler en eski çağlardan bu yana birçok uygarlık kurmuşlar, kurdukları uygarlıklarla diğer kültürleri de etkilemişlerdir.

Anadolu'ya gelmeden önce göçebe hayat süren Türkler, bu dönemde at binmeye uygun giysi seçerken, yerleşik hayata geçişle birlikte giyim kültürlerini değiştirmişlerdir. Özellikle kadın giysilerinin geçirmiş olduğu değişim dikkat çekicidir. Örneğin; Türklerin kurmuş olduğu en büyük devletlerden biri olan Osmanlı Devleti'nde zaman, bölge, iklim, siyasi yapı ve ekonomik koşullar nedeniyle farklılıklar gösteren Türk kadın giysileri, sokak ve ev içi giyimi olarak ayrılmıştır. Kadınlar, 16.yüzyıl başlarından itibaren sokak giysisi olarak "ferace," "yaşmak" ve "peçe"yi, ev içinde ise şalvar, bürümcük kumaştan topuklara kadar inen uzun kollu gömlek ile uzun kollu hırka ve kaftanları kullanmışlardır. (Sevüktekin Apak, vd. 1997:78).

Cumhuriyetin ilanından sonra Batı dünyası ile temaslar sonucunda, modern giyim örnekleri Türk kültürüne girmeye başlamıştır. Atatürk'ün 25 Aralık 1925'te çıkardığı kanun ile kıyafet devriminin gerçekleştirilmesi, Türk ulusuna ve özellikle de Türk kadınına yeni ufuklar açmış, çağdaş giyim tarzları oluşmuştur.

Bu giyim tarzına bağlı olarak pee, çarşaf, kalpak ve fes giyilmesi yasaklanmış, modern giyim biçimleri benimsenmiştir. Günümüzde uygarlık hızla ilerlemekte, değişen yaşam şartları ile birlikte giyim de yeni ufuklara yönelmektedir. Özellikle Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş döneminde hızlanan bu değişimler, ağı yakalamak gayretiyle birleşerek daha geniş boyutlara ulaşmıştır.

Maddi ve manevi kültürümüz, geleneklerimiz, kimliğimiz pek çok değişikliklere uğramıştır. Giyim kültürümüz de bu değişikliklerden etkilenmiştir. Anadolu'nun kimi bölgelerinde bugün kullanılmakta olan geleneksel giysi ferace, bu değişimleri yaşayan geleneksel kıyafetlerimizden biri olarak dikkat çekmektedir. (Birgül, 2005:33).

Türk kültürünün zenginliği ulusumuzun yaşadığı coğrafyalardan ve yaşadığı büyük tarihsel olaylardan kaynaklanmaktadır. Doğup büyüdüğümüz, bize değerlerimizin ve anlamlarımızın çoğunu veren kültürümüz kişisel kimliğimizin bir parçasıdır. Kültürel kimliğin, giyimle yadsınamaz ilişkisiyse değişmez ve durağan değildir.

Bir bölge ve bölgelerin bütünleştirilmesiyle bir ülke ve millet hakkında giysi kültürü çalışması yapıldığında o toplumun gelenekleri, görenekleri, estetik ve sanatsal özellikleri, değerler sistemi, ekonomik durumu, geçim kaynakları, dış etkenlerden etkilenme (küreselleşme gibi) konusunda bizlere ipuçları verebilir. Hızla değişim geçiren Dünya'da küreselleşme süreci yaşanmaktadır. Bu bağlamda Türk toplumu da bu rüzgârın önündedir. Giysi, Türk toplumunda da dinamik bir yapı oluşturmuş ve tarihi süreçte Türk toplumu giyim konusunda çok önemli aşamalardan geçmiştir: Göçler, İslamiyet'in kabulü, hilafet ve saltanat, saray ve soylular, gerileme, çöküş, sanayileşme, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, kılık-kıyafet devrimi, moda, 60'lı ve 80'li yıllar ve en son küreselleşme gibi.

Palu giyim-kuşam kültüründe makineleşmenin getirdiğı dayatma ile insanların günlük iş, eğlence, özel gün, askeri gibi alanlarda tüm Türkiye de hatta Batı'da sergilenen giyim alışkanlığı davranışı gözlemlenebilir. Geleneksel giysi anlayışını korumayı tam başaramamıştır. Bunu da erkek ve kadın giyim-kuşam kültüründe görmekteyiz. Bu neden burada karşı cinsin giyim alışkanlığındaki

değişim dönüşümle birlikte daha çok Palu merkezindeki erkek giyim-kuşam kültürünü, özellikle de tarihi törensel ve yeni modern tarzda kullanılan kıyafetleri mercek altına almaya çalıştık. Bu noktada iki cinsin giyim-kuşam alışkanlığı davranışındaki değişim dönüşüm aktarımı soy, din, imparatorluk, coğrafya, kır-kent, eğitim, batılılaşma, tekstil sektöründeki yenileşme ve moda, kentleşme, göç ve siyasal değişimler bağlamında gösterge bilimsel, iletişimsel, işlevsel, performans (icra) gibi kuramlar ışığı altında incelenmesi neticesinde çok ilginç noktalar tespit edilmiştir. Palu’da giysilerde soy, akraba, ilişkilerine saygı ve aidiyete önem verildiği görülmektedir.

Yapılan araştırmalarda Palu yöresinde çeşitli bölgelerden gelip birleşmiş olan Türkmen aşiretlerinin mevcut olduğu görülmektedir. Palu’ya yerleşen aşiretler iki ayrı bölümde incelenmektedir. Bunların birincisi Zaza aşiretleri diğeri ise Kurmanço aşiretleridir. Bu aşiretlerden geniş bir bölgeye yerleşen Zaza aşiretleridir. Kurmanço aşireti ise genellikle Palu’nun Kuzeybatısındaki Kovancılar ilçesine bağlı bulunan köylere yerleşmişlerdir.

Hemen hemen bütün aşiretlerin kaynağını Milan ve Zilan aşiretleri oluşturmaktadır. Milan aşireti Urartulardan günümüze kadar benliğini ve ismini korumuştur. Aşiret oymağının adı Türkçe ’de (mil) kökünden gelmekte olup sonundaki Farsça (an) tamamlayıcısı ile birlikte çoğul olup ’miller’ haline gelmiştir. Mil, bilindiği gibi dere ve çay yataklarındaki çamur birikintileridir. Yani mil ile an birleşip çoğul manasında milan olarak söylenmektedir.

a) Zaza Aşiretleri:

Bu aşiretlerin hemen hemen hepsi soylarını Araplara dayandırmaktadırlar. Fakat yazılı kaynaklarda Zaza aşiretlerinin menşinin Türklere dayandığı açıkça ortaya çıkarılmıştır.Zaza Türkmenleri Milattan yarım asır önce Bahteriyân, Belh ve havalisinden İrana gelen part Türkleridir. Zazaların bir kısmı da Eti Türklerinden, İran hudutlarına gelen boylara mensuptur.

b) Kurmanço Aşiretleri:

İç Anadolu bölgesinden Doğu Anadolu Bölgesi'ne gönderilen Türkmen aşiretlerindendir. Yavuz Sultan Selim, Çaldıran (1514) te Savaşı'nı kazandıktan sonra, Heşt-Behişt eserinin yazarı İdris-i Bitlisi'nin telkini ile sarp ve yüksek dağlarda yaşayan Baba-Kürdi ve Kurmanço aşiretleri ile temasa geçerek hem dini yönden hem de idari yönden Osmanlılara bağlılıkları yanında, Zaza kabileleri, Ergani, Maden, Siverek, Mardin, Palu, Hazzo, Lice, Genç ve Diyarbakır bölgelerine gelip yerleşmişlerdir.

Palu ve çevresinde yerleşmiş olan Zaza ve Kurmanço aşiretlerinin mesken oldukları bölgelerin çoğu dağlıktır. Ziraata elverişli araziler olmadığından buralarda toprak ağalığı da yoktur. (Bakıcı, 1998:181).

Bu aşiretlerin genel olarak giyim tarzı kız ve erkek çocuklar da kışın pazenden, yazın ise basmadan yapılmış, uzun entari giyerlerdi. Kışın entarilerin üzerine hırka giyerlerdi. Kışın yün, yazın iplik çorap ve 'Kalik' denilen meşinden yapılmış patik şeklinde ayakkabı giyerlerdi.

Kadınlar genel olarak giyimlerini mabrum denilen çok ince bezlerden veya Şam ve Lübnan mamullerinden bürümcük denilen kumaşlardan yaparlardı. Bu giysilerin yaka ve kolları da nadide el oyaları ile işlenirdi. İç pantolon yerine de şalvar giyerlerdi. Bu şalvarlar genellikle rengârenk canfesden (ince ipekli kumaş) yapılırdı ve bu ipek şalvarların üst kısmında daha kalınca bir kumaştan uçkurlar vardı ki, bunlara gelinlik kızlar gergeflerinde bizzat işledikleri çok kıymetli ve nadide bir sanat eseri olan ipek ve sırma işlemeli uçkurlar geçirirlerdi. Şalvar giyildiği zamanlar uçkurlar belde sarılarak bağlanırdı, ağırları ve paçaları geniş ve uzun olduğundan baldırlarının üst tarafında paça ağızları bağlanınca şalvarın bol tarafı aşağıya sarkar, gezdikçe kabarır, söner ve hışırdardı.

Bu şalvarların üzerine aynı kumaştan ve fakat başka başka renkler de bir de yelek giyerlerdi, bu yelekler göğüs altından geçirilerek köprü ilik (kordone) ve tığlarla örülmüş olan yuvarlak düğmelerle iliklenirdi. İpek gömlekler yeleşin altında kalırdı. Bunların üzerine kollu, göğüs kısmı düğmeli üç etek entariler giyilirdi, bu entarilerin düz ve yakasız önlerinden bürümcük gömleklerinin kıvrımları arasında

kabarmış göğüsler, bir güzellik arz ederlerdi. Sonraları bu entariler ortadan kalktığı gibi bu güzellikler de yavaş yavaş ortadan kaybolup gitmiştir. (Sunguroğlu, 1961:304).

Arşiv kayıtlarına bakıldığında büyük bir zorunluluk olmadıkça, şehir halkının nesiller boyunca aynı mahallede, hatta dededen ve babadan kalan aynı evlerde hayatlarını sürdürdükleri anlaşılmaktadır. Ancak evlenme, yeni ev satın alma vb. gibi sebeplerle ailenin bazı fertleri şehrin değişik mahallelerine yerleşebiliyorlardı. Mesleklerin babadan oğula geçmesi de aile bağlarını devam ettiren bir faktördür. Bu şekilde baba ile oğul aynı işyerinde çalışıyorlar, hatta evlendikten sonra bile aynı evde ikâmet ediyorlardı. Aileden kim zor durumda olursa diğerine yardımcı olmaktadır. Anne babalardan biri ölene kadar çocuklarının yanında koruma altında kalmaktadır. Arşiv kayıtlarında anne-babanın dışında kardeşi, eniştesi, kayını, üvey oğlu, üvey babası, damadı ve yeğeni gibi akrabalarını barındıran hane sahiplerine rastlanmaktadır. Bu da diğer aile fertleriyle olan ilişkinin de güçlü olmasını sağlamaktadır. Bu şekildeki yaşam tarzına günümüz Palu'sunda hâlâ rastlanmaktadır.

Palu'da giyilen işlemeli ağır elbiselerde özellikle kırmızı renge önem verilir. Bu elbiselerin siyah, gri, bordo ve patlıcan moru gibi renklerde dikimleri görülse de özellikle kırmızı tercih edilir. Evlenen her genç kızın çeyizinde onun Palu'nun yerlisi olduğunu gösterecek ağır elbisesi, şalvar takımları bulunurdu. Her meslekten ve kesimden bayan bu elbiseleri giymekten hoşlanmaktadır. Kimi tarihine sahip çıktığı için, kimi gelenekleri yaşattığı için, kimi düşünde yakıştığı için, kimi zengin gösterdiği için bu elbiseleri tercih etmektedir.

Palu'da, Palu'nun yerlisi olduğunu söyleyen hemen hemen her genç kız bu elbiseleri giyer; ailesine, akrabalarına, soyuna bağlılığını göstermek ister. Ayrıca batılılaşmanın getirdiği yeni düzenlemelerle ve modanın da etkisiyle ağır elbiseleri her genç kız gibi giyme hayalini de kurar. Palu'da törensel bağlamda kullanılan birçok özel giysi vardır. Bunlara halk "ağır elbise" der. Bunların kumaş, işleme, kombinasyonu farklı farklıdır. Bunların dışında genç kızların ve oya konusunda tecrübeli kadınların yaratıcı zekâ ve becerileriyle her gün yeni çeşitler kültürümüze kazandırılmaya devam edilmektedir. Günümüzde de son derece muhafazakâr ve dine bağlı bir toplum yapısı oluşturan Palu'nun giyim kuşamında bir zamanlar tarikat ve

dergâhların da etkisinin olduğu gözden kaçmamalıdır. Bu dergâhların bir kısmı kısa süreli, bir kısmı uzun süreli hizmetler etmiştir. Kendisini Palu'nun yerlisi olarak isimlendiren bayanların kapanma ve baş örtme şekilleri İslam inancına paralel olarak gelenek yönlü olduğu da görülmektedir.

2.2. Palu İlçesinin Kadın Giyim-Kuşamının Sözlüğü

Dağlık bir bölge olan Palu da giysiler ekonomik ve sosyal şartlara uyum göstermiştir. Aslında bütün bölgelerde bu kural geçerlidir. Palu ilçesinin geleneksel yöresel kıyafetleri zengin çeşitliliğe ve çok renkli giyim-kuşama sahip olmaktadır. Yöresel kıyafetlerin bir kısmı günümüze kadar gelmiş olmaktadır. Palu ilçesinin yöresel kıyafetlerinin günümüze kadar gelmiş olmasının ve bozulmamasının sebebi yöresel halkın mutaassıp olmasından kaynaklanmaktadır. Şehir merkezlerinde yöresel kıyafetler giyilmese de, dağ köylerinde geleneksel kıyafetlerin günlük yaşamda giyinmeyi sürdüren insanlar bulunmaktadır. (Memişoğlu, 2006:44).

Günümüzde en yaygın kullanılan giysi, kına gecelerinde kullanılan ve (kadama) adı verilen bindallılardır. Kadın giysilerinde kullanılan kadamalar, Anadolu'nun birçok yöresinde bindallı olarak kullanılan ortak bir giysidir.

Sokağa çıkarken bütün kadınlar “ferace”(Manto) giyerek başlarını “yaşmakla” (tülbent) örterlerdi. Ayakkabı, yemeni adı verilen çarıklar kullanılırdı.

2.3.Palu Yöresi Geleneksel Kadın giysileri sınıflandırması

1. Fes (Tepelik)	6. Bindallı
2. Oyalı yazma	7. Şalvar
3. Alınlık	8. Gümüş kemer
4. Beyaz Gömlek	9. Beyaz çorap
5. Üçetek	10. Yemeni

2.4.Deneklerin seçimi

Araştırma bölgesi olarak Palu İlçesi seçildikten sonra internette yapılan araştırma sonucunda Palu Belediyesi telefon numaraları bulunmuştur. Yine aynı araştırmada Elazığ il merkezinde bulunan Palu Kültür Yardımlaşma Derneği olduğu

belirlenmiştir. Daha sonra Palu Kùltür Yardımlaşma Derneği, Palu Kaymakamlığı ve köy muhtarları ile görüşülerek yörede geleneksel giysileri giyen ya da evinde bulunduran kişiler tespit edilmiştir. Genel olarak tespit edilen 8 bayanla görüşölüp giyim elemanları bulunmuştur.

2.5. Geçmişte kullanılan yöresel giyim elemanlarının belirlenmesi

Yöresel giyim elemanlarına sahip olduğu belirlenen kişilerin evlerine gidilerek çeyiz sandıklarından ve bohçalardan çıkarılan giyim elemanları incelenmiştir. İncelenen giyim elemanlarının fotoğrafları çekilmiş, giysinin özelliğini belirten yerel adı, yapıldığı malzeme, ne amaçla giyildiği, nasıl elde edildiği, kaç yıllık olduğu gibi bilgiler karşılıklı görüşme tekniği kullanılarak anket formlarına kaydedilmiştir. Ayrıca incelenen geleneksel giyim elemanlarından üçetek, bindallı, şalvar ölçüleri alınmış ve bu ölçüler 1 / 10 ölçeğinde küçültölerek AutoCAD teknik çizim ve tasarım programı kullanılarak çizimleri yapılmıştır.

2.6. Günümüzde kullanılan yöresel giyim elemanlarının belirlenmesi

Araştırma kapsamına alınan Palu İlçesinde günümüzde kadın giyimini ve kullanılan giyim elemanlarını tespit etmek amacıyla daha önce bu konuda (Öztaş, 2005) tarafından yapılmış olan araştırmalardan yararlanılarak bir anket formu geliştirilmiştir. Bu anket formu; deneklerin demografik özelliklerini, dış ve iç giyim elemanlarını, ayaklarına giydikleri giyim elemanlarını, kullanılan başörtülerini ve aksesuarları kapsamaktadır. Toplam 18 sorudan oluşan anket formu, danışman tarafından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve rasgele seçilen deneklere bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Bu giysilerin belirlenmesinde karşılıklı görüşme yöntemi de uygulanarak gerekli bilgiler elde edilmiş ve giyim elemanlarının bütünü ve ayrıntıları fotoğraflarla tespit edilmiştir.

2.7. GemiŖte Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları

Palu İlçesinde gemiŖte kullanılan geleneksel giyim elemanları; yaŖlı kadınlarla yapılan görüşmeler sonucu yörede eskiden kullanıldığı tespit edilen fakat günümüzde kullanılmayan ancak sandık ve bohalarda örneklerine rastlanabilen giyim elemanları; uetek, bindallı, gömlek, Ŗalvar, ayakkabı ve çorap olarak belirlenmiŖtir.

Ŗekil: 2.1. Palu geleneksel kadın giysilerinin genel grünüŖü.

2.7.1. Başı Giyilenler

2.7.1.1. Fes (Tepelik)

Şekil: 2.2 Palu geleneksel kadın fes üst ve alttan görünüşü.

Fes, tepesi düz, genellikle kırmızı, püsküllü, silindirik başlık. İsmi başlıca üretim merkezi olan Fas'ın Fes şehrinden alır. Başta Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere birçok Müslüman ülkede kullanıla gelmiştir. Yaygın olarak kullanılan kırmızı

rengini kızılçık boyasından alır. Bununla birlikte hemen hemen her renkte ve desende fes bulunmaktadır.

Araştırma sonucunda yörede kullanılan fes; çeşitli renkte çuhadan, ayrıca ipek püsküllerden yapılmış saçlık bulunmaktadır. Fesin alt kenarına oyalı ipek krep bağlanır. Bu bağlanan krebe “Kıncık” denir. Bunların üzerine oyalı çit (Yazma) veya tülbent örtülürdü. Tepeliğin tam ortasındaki gümüş kısım değerli pullu olup taşı genellikle kırmızıdır. En geniş olan altıncı sırada eski tarihli paralarla süslüdür. (Memişoğlu, 2006:45).

2.7.1.2. Oyalı ve Boncuklu Yazma

Şekil: 2.3. Palu ilçesi geleneksel kadın oyalı yazma görünüşü.

Şekil: 2.4. Palu ilçesi geleneksel kadın boncuklu yazma görünüşü

Palu el sanatlarının içinde oyacılık özel bir anlam ifade etmektedir. Kültürümüzün önemli bir yanını oluşturan, kadınlarımızın evlerinde yaptığı el emeği ve göz nuru iğne oyları ve boncuklu oyları birer muhteşem sanat abidesi olarak günümüze kadar gelmiştir.

Oyalı yazmaların motifleri, başa bağlanma şekilleri ile geleneksel toplumsal hayat içerisinde sözsüz konuşma vasıtası olarak da yorumlanmaktadır. Başta oyalı yazmalar olmak üzere iğne oyları çeyiz sandıklarının vazgeçilmez değerli eşyaları arasında yer alır. Biliyoruz ki Palu'da kız çocuklarının eli iş tutmaya başlayınca anneleri onlara ilk iş olarak iğne işlerini öğretirler. Bu nedenle oyacılık geleneksel aktarımlarla sürekli yaşamıştır ve yaşamaya da devam edecektir. Her oyanın adı anlamlıdır. Palu'da İğne oylarını ve oyalı yazmalarını konu alan hikâyeleri vardır. (N. Sanaç, sözlü görüşme, 2015).

Başlıca yöresel oya isimleri; Yıldız oya, Çarkı Felek, Aluç Yaprığı Oya, Gül Oya, Çardak Gülü, Tevrüzü Gülü, Çilek Oya, Karanfil Oya, İğde Çiçeği, Biber Çiçeği, Biber Oya, Hışva Oya, Harput Gülü Oya, Hercai Menekşe, Berber Aynası, Limon Çiçeği, Nikâh Sepeti, İki Gelin Bir Kaynana, Tut Oya, Padişah Oya, Nergis Oya, Yelpaze Oya, Badem Oya, Kınalı Parmak tır.

2.7.1.3. Alınlık

Şekil: 2.5. Palu ilçesi geleneksel kadın alınlık görünüşü.

Baş süslemelerinde, kadınların alınlarına taktıkları çeşitli metal, inci, boncuk ve taşlarla süslü, zincir şeklinde takılardır. Alınlık fesin alt kenarına tutturularak kullanıldığı gibi bazı yörelerde çene altından geçirilerek alnın her iki yanından fese tutturularak da kullanılmaktadır. Takının bu şekildeki kullanılış biçimine bu yörelerde çenelik veya sakalduluk denir. (Sunguroğlu, 1961:304).

2.7.2. Dışa Giyilenler

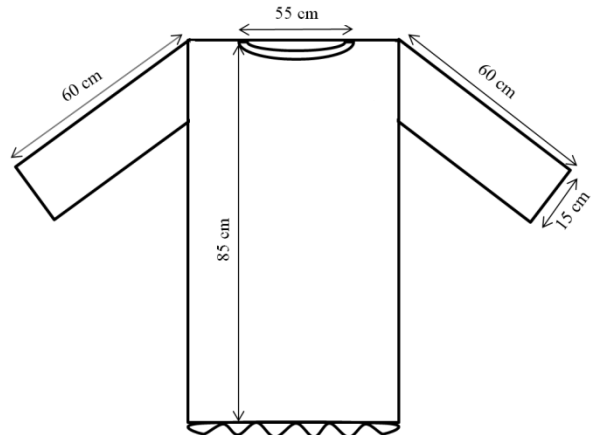
2.7.2.1. Gömlek

Yerli dokuma bezler kirece atılarak ağartılıp, kullanılırdı. Ayrıca ifte has kumaşından da yapılırdı. Genellikle beyaz renkte çizgili pamuklu kumaştan yapılır. Uzun kollu olup, boyu kalça hizasına kadar uzanırdı. Yaka yuvarlak, genellikle kolları uzun ve dğmesizdir. (Memişoğlu, 2006:45).

şekil: 2.6. Palu geleneksel kadın gömlek görünüşü.(Yaşar, 2015)

Gömlek	
Boy	85 cm
Kol boyu	60 cm
Yaka genişliği	55 cm
Bilek genişliği	15 cm
Renk	Beyaz
Kumaş eşidi	Pamuk

şekil: 2.7. Palu geleneksel kadın gömlek detay çizimi görünüşü

2.7.2.2. Üçetek

Şekil: 2.8. Yöresel kadın kıyafeti Üçetek önden ve arkadan görünüşü. (Yaşar, 2015)

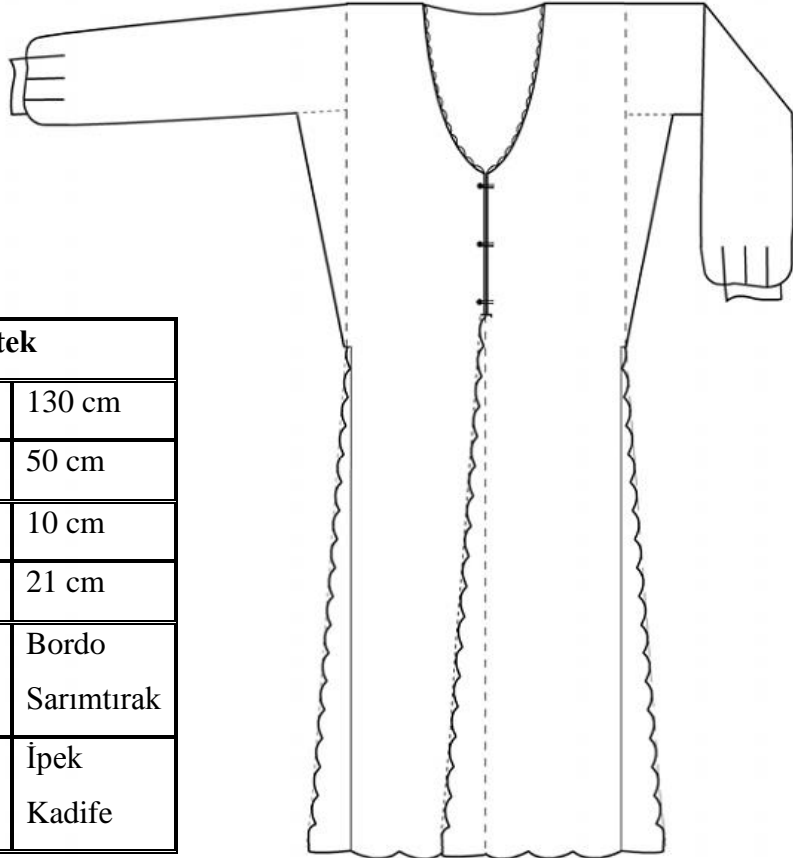
Şekil: 2.9. Yöresel kadın kıyafeti Üçetek üst ve alt görünüşü. (Yaşar, 2015)

Sim işli kalın ipekli kumaştan veya kadifeden yapılmaktaydı. Uzun kolları bilezikli ve çok az yırtmaçlıdır. Yırtmaç kopça ile tutturulmuştur. Yakası bele kadar açık, (V) şeklindedir. Belde üç kopça ile iliklenmektedir. Aşağı doğru genişleyen

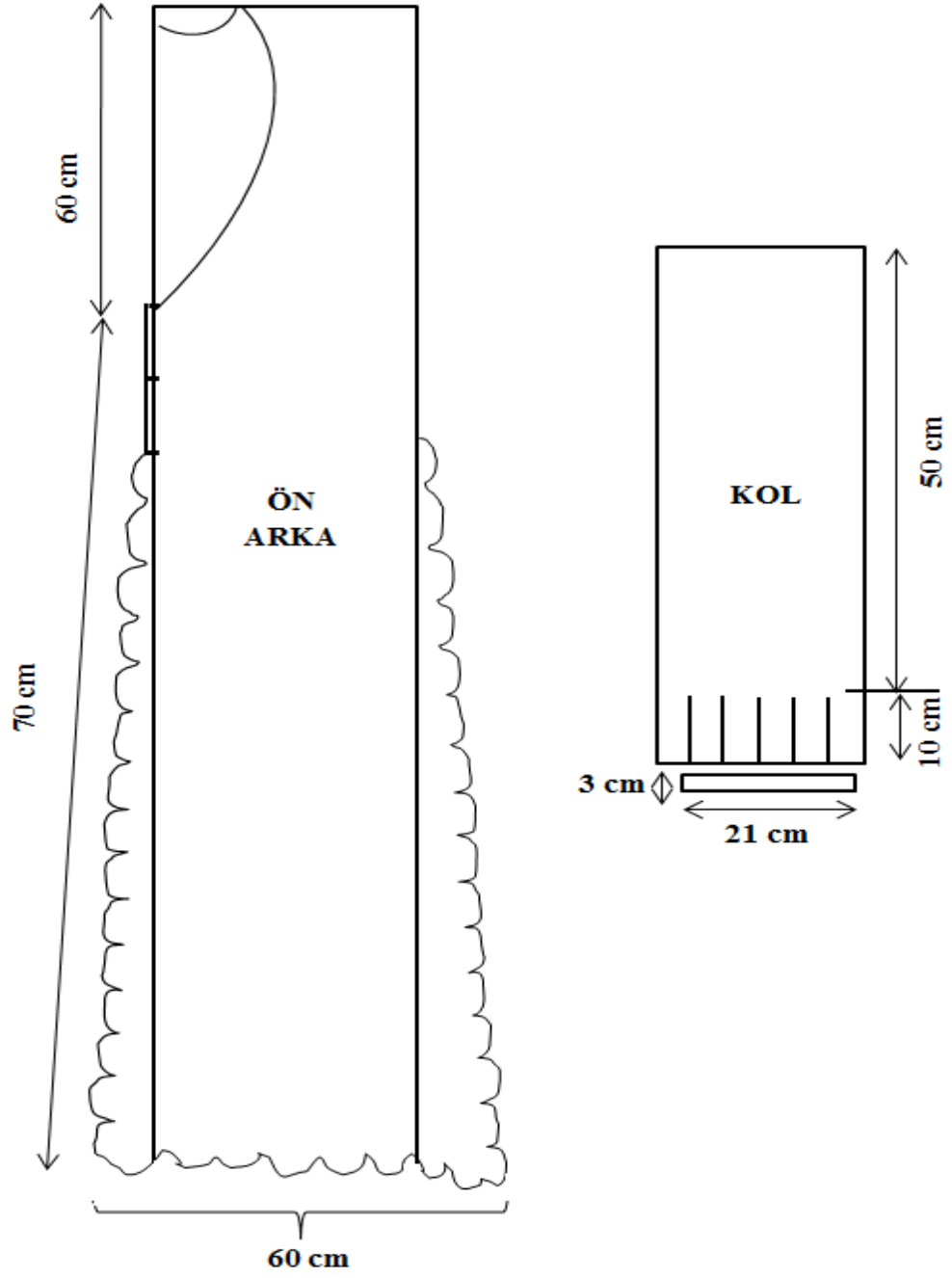
eteğin önü tamamen açıktır. Yanları ise kalça altından aşağı doğru yırtmaçlıdır. Böylece etek üç parça görünümünü almaktadır. Bele tığ işi veya uçları işlemeli kumaştan bel bağı takılmaktadır. Bazen, öndeki iki etek yukarı kaldırılarak, uçları bel bağının arasına sokulmaktadır. Üçeteğin boyu ayak bileklerini örtecek uzunluktadır (Memişoğlu, 2006:46).

Çoğunlukla çizgili simli ve ipekli kumaştan yapılır. Uzun kollu ve uzun boylu önü açık belden üç küçük düğme ile tutturulmaktadır. Ön ve etek kenarları dilimli, yakasız etek yanları yırtmaçlı yanlarda iki adet gizli cep mevcuttur. Bel kesiksiz olup içi beyaz patiska ile astarlıdır.

Üç Etek	
Boy	130 cm
Kol boyu	50 cm
Yaka genişliği	10 cm
Bilek genişliği	21 cm
Renk	Bordo Sarımtrak
Kumaş çeşidi	İpek Kadife

Şekil: 2.10. Palu geleneksel kadın Üçetek teknik çizimi görünüşü

Şekil: 2.11. Palu geleneksel kadın Üçetek detay çizimi görünüşü

2.7.2.3. Bindallı

Şekil: 2.12. Yöresel kadın kıyafeti bindallı görünüşü. (Yaşar, 2015)

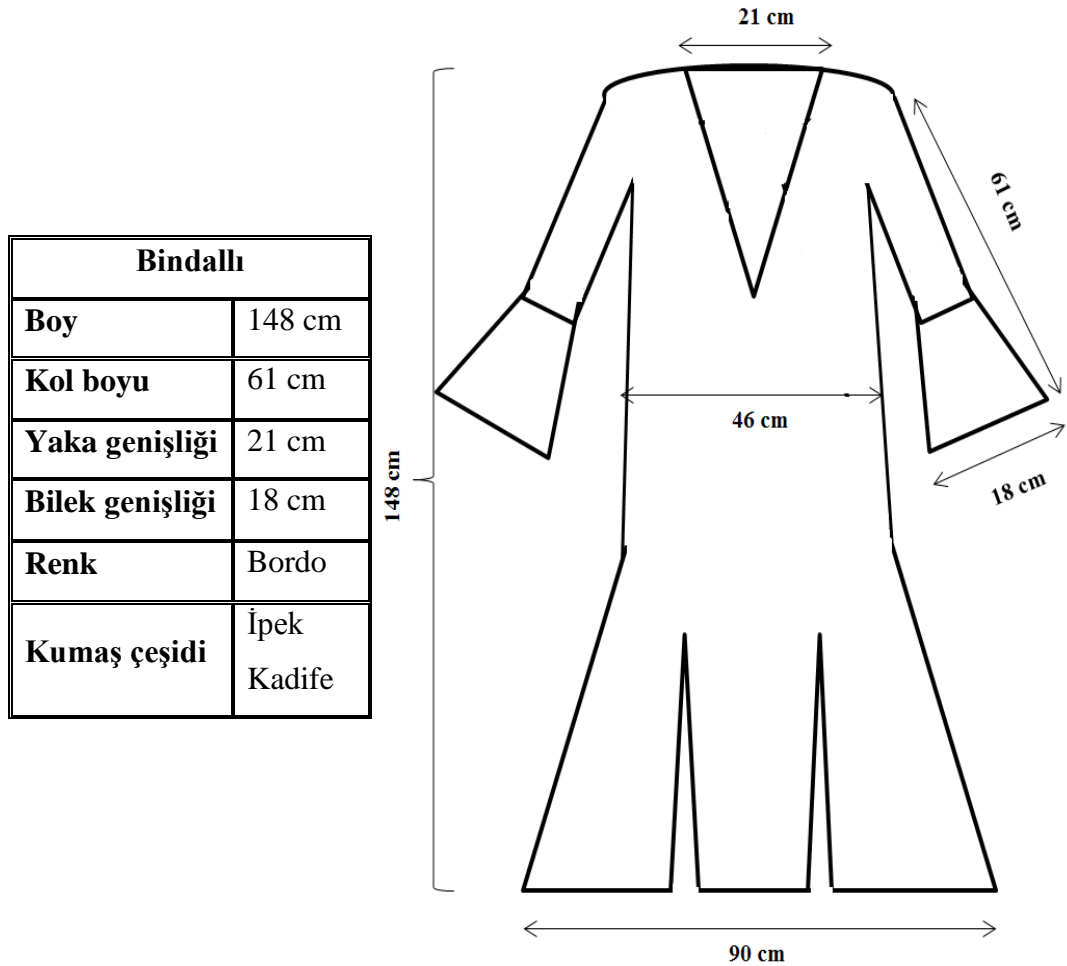

Şekil: 2.13. Yöresel kadın kıyafeti bindallı önden ve arkadan görünüşü.

Osmanlı'dan günümüze kadar orijinal haliyle gelmiş, Osmanlı döneminde evlenen kızların düğünlerinde gelinlik olarak ve evlendikten sonra katıldıkları tüm düğünlerde kıyafet olarak giydikleri, metal telin kadife kumaş üzerine çeşitli

desenlerde işlenmesiyle oluşan, uzun kollu, ayak bileklerine kadar uzanan giysidir. Kullanılan renkler bordo ve lacivertten zamanla beyaz a dönmüş ve beyaz bindallılar yapılmaya başlanmış, Batılaşma süreci içerisinde yerini beyaz gelinliğe bırakmıştır.

Kadife ve atlas gibi kumaş çeşitleriyle işlenerek ve motifli olarak kullanılan yöresel eğlenceler de ve özel günlerde giyilen genellikle bordo, kırmızı, mor gibi renklerin kullanılması dışında renk seçeneği genişlemiş, Osmanlı dönemin den günümüze kadar gelerek değerini yitirmemiş olmasıyla birlikte yöresel bir kıyafeti tamamlayan kemer, çarık gibi aksesuarlarıyla bütünleşen giysidir. (Memişoğlu, 2006:47).

Şekil: 2.14. Palu geleneksel kadın Bindallı detay çizimi görünüşü

2.7.2.4. Şalvar

Şekil: 2.15. Yöresel kadın kıyafeti şalvar görünüşü. (Yaşar, 2015)

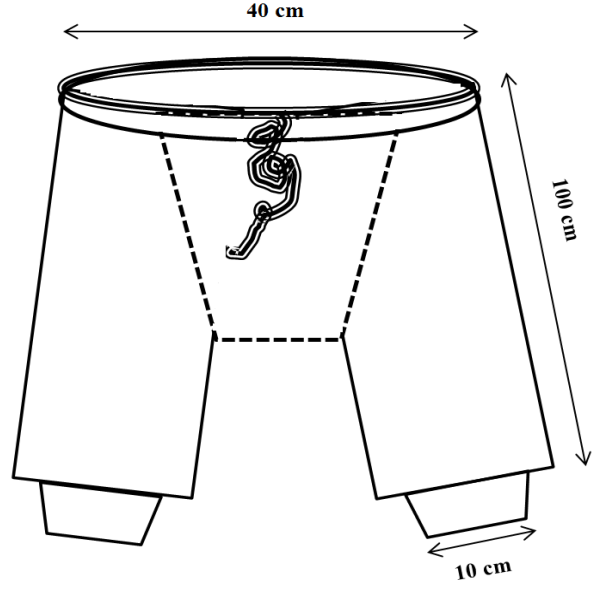
Şalvar, vücudun belden aşağısını topuklara kadar örten ve paçaları olan, ten üstüne giyilen bir giyim elemanıdır.

Genel olarak kadın şalvarları mevsime, maddi imkâna ve giyecek olanın yaşına göre, en ağır ipekli ve işlemeli kumaşlardan en adi pamuklu bezlere kadar her kumaştan yapılmaktadır (Koçu, 1969:51).

Genel anlamda şalvarlar; vücuda hareket serbestliği tanınması, beden hatlarını çok fazla belli etmemesi nedeniyle kadınlar tarafından çok sık kullanılmaktadır. Gündelik hayatta kullanılan düz dikişli ve bileğe kadar uzun şalvarın modeli, gezmeye giderken değişiklik göstermektedir. Şalvarların renkleri de günlük hayatta kullanılan şalvarlardan daha renkli ve canlıdır (Öztaş, 2005:22).

Araştırma yapılan yörede şalvar hem erkeklerin, hem kadınların giydiği bol ağılı, geniş üst donu olarak tanımlanmaktadır. Erkek şalvarları genelde yünlü kumaştan, kadın şalvarları ise ipekli kumaştan yapılmaktaydı. Palu kadınının en eski giysi tipidir. Tahmini 180 yıl öncesine kadar bu tip giysi hâkimdi. Şalvar tipi giysiler bugün dahi görülmektedir. İpekli veya basma kumaştan yapılmakta ve iç kısımları astarlanmaktaydı. Şalvarın boyu oldukça uzun olup, bilek kısımlarına “Kaytan” denilen bir bağ geçirilip diz altından bağlanmaktadır. Böylelikle şalvar bir etek görünümünde, dökümlü olarak, ayak bileklerine inmektedir. Bel kısmı uçkurlu olup, üzerine sal kuşaklar ya da madeni kemerler bağlanmaktadır. Paçaları bağcıklıdır. Boyu uzun olduğu zaman bileğin üzerinde bağlanarak paçada bol döküm sağlanmaktadır. Bazen astarlı, bazen de astarsız olarak kullanılmaktadır. (N. Sanaç, sözlü görüşme, 2015).

Şalvar	
Boy	100 cm
Bel boyu	40 cm
Bilek genişliği	10 cm
Renk	Bordo
Kumaş çeşidi	İpek

Şekil: 2.16. Palu geleneksel kadın Şalvar detay çizimi görünüşü

2.7.2.5. Gümüş Kemer

Şekil: 2.17. Yöresel kadın kıyafeti gümüş kemer görünüşü.

Türklerde giyimi tamamlayan parçalardan biri de kemer şeklindedir. Türkler sosyal seviyelerine, özel zevklerine ve varlık derecelerine göre, çeşitli maddelerden yaptıkları kemer ve tokalarla giyimlerini tamamlarlardı (Süslü, 1989:164).

Gümüştendir. Genelde gelin olacak kızlara fistanın üzerine takmak için alınır. Çok sevilen bir aksesuardır. Gelin kıyafetinin de bir parçasıdır. Gümüş kemeri olan her genç kız, gümüş kemerini özel günlerde kullanabilir ve bunu kullanmak için

gelin olmak şart değildir. Yapılan araştırmada kemerin Elazığ il merkezi ve yakın köylerinde kullanıldığı ancak ilçede kullanılmadığı tespit edilmiştir.

2.7.3. İe Giyilenler

2.7.3.1. Köynek (Gömlek)

Şekil: 2.18. Yöresel kadın iç giyim kıyafeti. Köynek. (Yaşar, 2015)

Araştırma kapsamına alınan yerlerde göynek, gömlek anlamındadır. Gömlek adı “gönlek” ten gelmektedir ve “gön” deri, ten demektir. Gönlek, çıplak tene giyilen giyim elemanıdır (Koçu, 1969:1259).

Araştırma kapsamına alınan yerlerde göynek, şalvarla birlikte üçteğın altına giyilen 2 veya 3 metre uzunluktaki kumaşlardan dikilen uzun kollu, kısa kollu veya kolsuz giysilerdir. Bazı göyneklerin kol, yaka ve etek uçlarında süslemeler görülmektedir. Şile bezi, saten, şifon ve basma kumaşlardan dikilmektedir. (Memişoğlu, 2006:45).

2.7.3.2. Miso (Kombinezon)

Şekil: 2.19. Yöresel kadın iç giyim kıyafeti.(Kombinezon). (Yaşar, 2015)

Çifte has kumaştan yapılmaktaydı. Entari uzunluğunda, etekleri seyvanlı (volanlı) ve sutaşı ile süslüydü. Yuvarlak ve oldukça açık olan yakanın önü işlemeli ve tentenelidir (Tığ işi dantel). (Memişoğlu, 2006:45).

2.7.3.3. Tuman

Şekil: 2.20. Yöresel kadın iç giyim kıyafeti Tuman. (Yaşar, 2015)

Çifte has kumaşından yapılan bu giysinin boyu ayak bileklerine kadardır. Bilek kısmı bilezikli ve yırtmaçlıdır. Yırtmaçlar birer kopça ile kapanır. Belli büzen uçkurun uçları işlemelidir. Bacak arası bayraklıdır (ağlı) (Memişoğlu, 2006:45).

2.7.4. Ayağa Giyilenler

2.7.4.1. Beyaz Çorap

Şekil: 2.21. Yöresel kadın kıyafeti beyaz yün çorap görünüşü.

Bu kullanım %100 doğal, hayvansal bir iplik çeşidi olup bu iplikten üretilen çoraplar, kişiye sıcaklık, rahatlık ve yumuşaklık sağlarlar. Yün, esnek ve dalgalı bir yapıya sahiptir ve bu dalgalı yapı, havanın yün ipliklerin içinde kalmasını sağlayarak yün çoraplara sıcak tutma özelliği kazandırır. Yün çoraplar, ayaktaki ve çorabın hemen dışındaki fazla nemi emerek ve dokularında bu nemi tutarak nemin ve terin ayakları rahatsız etmesine engel olurlar. (<http://www.ito.org.tr>).

Yörede ağırlıklı olarak el işlemeli beyaz renkli yün çoraplar kullanılmaktadır. Yün çoraplar daha çok soğuk kış günlerinde yaşlıların tercih ettiği giyim elemanı olarak kullanılmaktadır. Yazın ise daha çok iplikli çorap kullanılmaktaydı.

2.7.4.2.Yemeni

Şekil: 2.22. Yöresel kadın kıyafeti yemeninin görünüşü. .(Yaşar, 2015)

Çarık inek derisinden yapılan en basit ayakkabı tipidir ve yoksullar tarafından tercih edilirken altı kösele olarak hazırlanmış “Yemeni” ise daha çok zenginler ve ağalar içindi. Altı kösele, üstü deriden bir ayakkabıdır. Deri üzerine sarı sırma ip ile işlenmiştir. Sırma işlemleri çok hassastır. Elde dikildiği ve köseleli olduğu için olsa gerek halk tarafından çok kullanılamamıştır. Daha ziyade zengin kesimin kullandığı

bir ayakkabıdır. Yemeni, kısa kenarlı, kırmızı ve sair renkte sahtiyandan yapılan, kaba bir pabuçtur. Yüzyıllar boyunca yöre halkı tarafından giyilmiştir; ökçeleri ve üstü açık bir ayakkabıdır (Elazığ Kültür Müzesi, 2015:2004-E 20).

Bu giysi tipi ile “Kaloş potin” giyilmekteydi. Kaloş potin iki parçadan meydana gelmektedir. Potin kısmı bot şeklinde olup, ağız kısmı lastiklidir. Alt kısmı kösele, yüz kısmı kumaştır. Bu kısım simle işlidir. Kaloş kısmı, potin üzerine giyilir. Alt kısmı kösele yüzü deriden yapılmış bir ayakkabıdır.

Siyah renkte ve kısa topukludur. İçme Postalı, Harput postalı tipindedir. Farklı olarak önünde üç düğmeden süsü vardır. Ortadaki düğmenin rengi yanlarındakinden farklıdır (Memişoğlu, 2006:47).

2.8. Palu ilçesi ve Köylerinde Tespit edilen Giyim-Kuşam Elemanları

Yöresel giysi, insanın yaşamında önemli yer tutan kültürel olgudur. Kadın giyimi ise; çocukluk çağını tamamlamış genç kızlar ve her yaştaki kadınların çeşitli cinsten giysileri ile bu giysilerin kullanım biçimidir (Çağdaş, 2002:205) Yöresel kadın giysi çeşitleri erkeklere nazaran her zaman ve her yerde daha fazla olmuştur (Özbel, 1949:6-7). Ancak kadın ve erkek giysileri pek çok yönden farklılık gösterir. Çünkü kadın ve erkek fizyolojik, psikolojik, sosyal yönden farklı özelliklere sahiptir. Bu farklılık, giysiye doğal olarak yansıdığı gibi incelikle giysi cinslerindeki farklılığı da ortaya koyar. Giysi cinslerindeki farklılık; model, kesim, kullanılan malzeme, uygulanan dikiş ve süsleme tekniğini de etkiler (Çağdaş, 2002:205). Bu nedenle yöresel kadın giyimi erkek giyiminden farklıdır. Günümüzde modern yaşam tarzı geleneksel giysilerin kaybolmasına ya da değişikliğe uğramasına neden olmuştur. Fakat bazı yörelerimizde, geleneksel giysileri kadınlar düğün, nişan, doğum, bayram gibi özel günlerde giymeyi sürdürmektedir.

Şekil: 2.23. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti genel görünüşü. (Yaşar, 2015)

Şekil: 2.24. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti kara don, patik görünüşü.

Örtünmenin gerekli olduğu şeklindeki yorumların etkisiyle Selçuklular döneminden başlayarak, kentlerde yaşayan kadınların sokak kıyafetlerinde yavaş yavaş bir değişimin meydana geldiği izlenmektedir. Kırsal kesimde kadın ve erkeğin bir arada yaşaması ile çalışması geleneği ekonomik nedenlerle de değiştirilemediği için, evinden dışarıya çıkan kadının bir örtü alması yeterli sayılmıştır. Buna karşılık kentlerde tesettüre uymak için, kadınların sokakta bedenini kaplayan yeni bir üst giyimleri ve yüzlerini de örtmeleri yoluna gidilmiştir. Böylece kadın giysileri ayakta şalvar, bedende cepken ya da entari, üstte hırka veya kaftan biçiminde devam ederken, kent sokaklarında bunların üstüne giyilen çarşaf-peçe veya ferace-yaşmak'ın eklenmesiyle başka bir görünüm almıştır (Turan, 2000:285).

Ev dışında giyilen giysiler, Osmanlıda özellikle kadınların toplum hayatındaki yerini vurgulayan ev dışında tüm kıyafetlerinin en üzerine giydikleri giysilerdir. Ferace, yeldirme, maşlah ve çarşaf gibi isimler alan üst giysilerdir. Bunlara ev dışında, sokakta giydikleri için “sokak giysisi” denir. Örtünme amaçlı giysilerdir (Berk, 2006:86).

Elazığ ilçe merkezi Palu ve çevre köylerinde yapılan araştırmalar sonucu geçmişte ve günümüzde giyilen yöresel kadın giysileri ve özellikleri incelenerek sınıflandırılmıştır.

2.8.1. Başı Giyilenler

2.8.1.1.Yazma (Çit)

Şekil: 2.25. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yazma görünüşü.(Yaşar, 2015)

Şekil: 2.26. Günümüzde Palu kadın yazma kıyafeti giyinişinin görünüşü.

(Yaşar, 2015)

Yazmacılık, Elazığ'ın eski el sanatları arasında yer alır. Siyah zemin üzerine yazma kalıplarının bastırılmasıyla oluşan başlıklardır. “Yörede başörtü

(Tlbent),yemeni, yazma olarak da bilinir. İnce ve seyrek dokunmuş, üzerine kalıpla basılmış, elle boyanmış yaprak ve iek motifleri bulunan, etrafı çeşitli renklerde ince boncuk, metalik beyaz pul ve iğne oyalarıyla süslü, başta siyah olmak üzere değişik renklerde bez'dir. Naylon iplerden tığ ya da firkete yardımıyla elde örme oyaların tuhafiyelerden alma fabrika işi yazmalara dikilerek oluştuğu başlık tipidir. (A. Esen, sözlü görüşme, 2015).

2.8.2. Dışa Giyilenler

2.8.2.1. Fistan (Entari)

şekil: 2.27. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti fistan görünüşü.

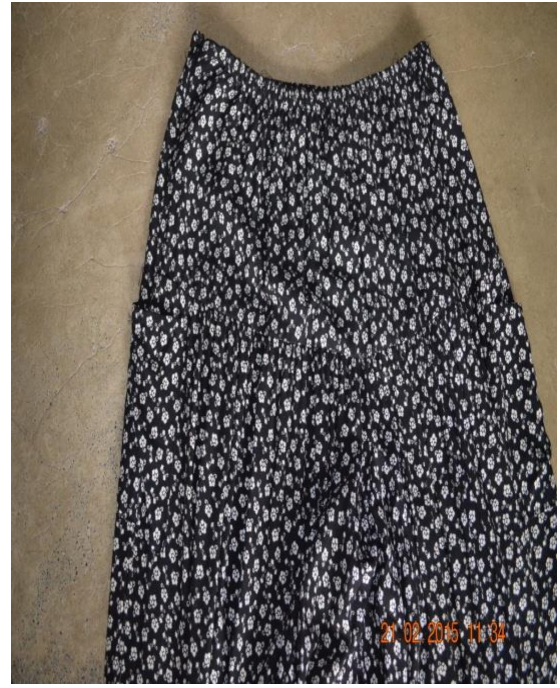
Osmanlı kadınının 16. yüzyılda ev içi giysileri uzun elbiseler şeklinindedir. Üst elbiseler ayak bileklerine kadar uzun, bele kadar düğmeli, belden aşağısı serbest bırakılmaktadır. Gbeğe doğru sarılan kuşaklar kullanılmaktadır. İ gynekler genellikle şeffaf kumaşlardan yapılmaktadır. Kollar oldukça geniş ve uzun görünümlüdür. İ elbiseni altına çeşitli kesimli bol paçalı, dökümlü, sıkı paçalı ukurlu şalvarlar giyilmektedir. 17. yüzyılda kadınların i elbiseleri basit göynek şeklinindedir. stte giyilenler daha çok ipek, kadife ve saten kumaştan, zenginler için ise; brokar kumaştan yapılmış elbiselerdir. Elbiselerin kenarları şeritler ve saçaklar

kullanılarak süslenmektedir. Elbisenin üzerine altın ve gümüş süslemesi bulunan kuşak sarılmıştır (Sevüktekin Apak, 1997:78).

Araştırma yöresine ait fistanlar, basma, pazen ve saten dokumalı kumaşlardan dikilmektedir. Gelinler desenli, canlı renk kumaştan fistan giyerken, yaşlılar koyu renk seçmektedir. Yakalı veya yakasız olarak hazırlanan fistanların etekleri geniş, kolları uzun manşetli veya manşetsiz, boyu topukla diz kapağı arasında değişmektedir. Bazı fistanların içi kumaşın rengine göre astarlıdır.(G. Ekinbiçer, sözlü görüşme, 2015).

Fistanlar daha önceleri gündelik yaşamda ev içinde giyilirken, bugün kullanılmamakta olup bazıları sandıklarda saklanmaktadır. Günümüzde genç kızların, gelinlerin çoğu elbiselerini hazır alırken, orta yaş ve üstü kadınlar beden ölçülerine göre fistanlarını isteklerine göre diktirmekte ve kışın üzerine yelek giymektedir. Ayrıca eskiden orta yaş ve üstü kadınlar isteğe göre fistanın üzerinden bele kuşak bağlarken bugün kuşak bağlamadan giymektedir..(G. Ekinbiçer, sözlü görüşme, 2015).

2.8.2.2. Şalvar (Karadon)

Şekil: 2.28. Günümüzde kadın köy kıyafeti kara don görünüşü.(Yaşar, 2015)

Şalvar üst kısmı bol büzgülü, parçaları ayrı ve genişçe dikilmiş üst dondur. Yün ve şaldan yapıldığı için “şalvar” adı verilmiştir. Aynı zamanda ipek ve pamuklu bezden de yapılır (Süslü, 1989:197).

Günümüzde Orta Doğu’da yaygın olan şalvar adı farsça “sirval” sözcüğünden gelmektedir. Gerek Anadolu da gerekse Orta Asya’da bu adın değişmiş varyasyonları devam etmektedir (Türkoğlu, 2002:14).

Şalvar Anadolu da çok yaygın kullanılan geleneksel giysilerimizdendir ve çok fazla çeşitleri bulunmaktadır. Yaklaşık 90 çeşidi belirlenmiştir. Dar, büzgülü, uzun, bilekten bağlı, düz-verev kesimler de dikilen şalvarlar bölgelere, kullandıkları yerlere göre çeşitlilik gösterir. Ayrıca yünlü, ipekli, pamuklu, şayak gibi çok çeşitli kumaşlardan yapılır (Günay, 1986:91).

Alan araştırmasında elde edilen bilgilerle Yöresel Şalvarlar siyah-beyaz çubuklu ve pamuklu kumaştan yapılmış olup, yöre halkı ve usta eğitimlerle yapılan sözlü görüşmelerde yörede kullanılan karadon diye tabir edilen bu giyim elemanlarının Anadolu, Orta Doğu ve Orta Asya’da kullanılan şalvarların benzeri olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

2.8.2.3. Yelek

Şekil: 2.29. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yelek görünüşü. (Yaşar, 2015)

Ev içinde kadınlar kış mevsiminde bedenini sıcak tutmak için el örgüsü yelek, kazak ve süveter giymektedir. 2 şişle örülen yelekler desenlerine göre kurtlu, baklava dilimi, düğmeli vb. olarak adlandırılmaktadır. Araştırma kapsamına alınan yerlerde her genç kızın çeyizinde siyah veya krem renkte kurtlu yelek bulunmaktadır. Ayrıca günümüzde genç kızların çeyizinde tığla örülen yelek çeşitleri de görülmektedir. (A. Esen, sözlü görüşme, 2015).

2.8.2.4. Çarşaf

Şekil: 2.30. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti çarşaf görünüşü. (Yaşar, 2015)

Palu da alan araştırmalar sırasında birçok köyde kadınların giysi olarak siyah çarşaf giydikleri tespit edilmiştir. Siyah çarşaf ve peçeyle baba evinden çıkarılan genç kız bu giysi ile eşinin evine girmektedir. Köylerdeki kadınlar çarşı, hastane, alış-veriş gibi ihtiyaçlarını karşılamak için şehre inmeleri gerektiğinde çarşaf giymektedirler. (Sunguroğlu, 1961:308).

2.8.3. Ayağa Giyilenler

2.8.3.1. Patik

Şekil: 2.31. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti patik görünüşü. (Yaşar, 2015)

Şekil: 2.32. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti patik görünüşü. (Yaşar, 2015)

Palu köy kadınları evde çoğunlukla patik giymektedir. Patik ipten örülür. Çoraptan daha kısa boğazı açık bir ayakkabı görünümündedir ve ev içinde giyilmektedir. Palu köy kadınları ev içinde ve ev gezmelerinde patiği sıklıkla giymektedir.

2.8.3.2. Çorap

Şekil: 2.33. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti yün çorap görünüşü.(Yaşar, 2015)

Çorap koyunyünü, keçi kılı ya da pamuklu iplerden el maharetiyle örülerek elde edilen ayağı koruyan ve sıcak tutan bir ayak giysisidir. “Çorap ya el örgüsü ya makine örgüsüdür. Zamanımızda ancak köylerimizde örülmektedir” (Koçu, 1969). Mesh, çarık gibi ayakkabılar ayağa çorapsız giyilememektedir. Palu’da hemen hemen her ilçede el örmesi çeşitli çoraplar giyilmektedir. Genç kızların çeyizlerinde de oldukça bol bulunmaktadır. (S. Öztekkeli, sözlü görüşme, 2015).

2.8.3.3. Naylon Ayakkabı

Şekil: 2.34. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti naylon ayakkabı görünüşü. (Yaşar, 2015)

Genellikle köylerde çeşitli renklerde naylondan bir ayakkabıdır. Plastikten, görünümü ayakkabıya benzeyen bir ayak giysisidir. Günümüzde de her ilçede kullanılan bir ayakkabıdır. Palu'da ve köylerin de mavi ve gri yeşil olan renkleri giyilmektedir. (A. Saylan, sözlü görüşme, 2015).

2.8.3.4. Cızlavet / Cızlavit

Şekil: 2.35. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti cızlavit ayakkabı görünüşü.
(Yaşar, 2015)

Kara lastik ayakkabının üstü parlak olanıdır. Günümüz rugan ayakkabıya görünüm olarak benzemektedir. Kışlık bir ayakkabıdır ve içi sıklıkla keçeli olur. Böylece ayağı da sıcak tutar. Cızlavet, eskiyip üst yüzeyi matlaşınca kara lastik niyetine kullanılır. Cızlavet gündelik olarak giyilmez. Ev gezmeleri, çarşı alışverişinde giyilir ve köy içinde kara lastik giyilir. Cızlavet olarak bilinir. Köylerde ise kara lastik olarak adlandırılır.

Cızlavet bir süre sonra üzerindeki parlak görüntüyü kaybeder. Bu aşamada her yerde giyilebilir. Gezmelik ayakkabı vasfı bu durumdayken kalmaz, bağ, bahçe

işlerinde de giyilebilir hale gelir. Gündelik ayakkabı olur. (F. Yaşar, sözlü görüşme, 2015).

2.8.3.5. Kara Lastik

Şekil: 2.36. Günümüzde Palu kadın köy kıyafeti kara lastik ayakkabı görünüşü.

(Yaşar, 2015)

Kara lastik görünüşte cızlavete benzer fakat mat ve içi keçesizdir. Bağ bahçe işlerinde giyilen ayağa su girmesine mani olacak bir dokudadır. Temizliği çok kolay olduğu için köylünün çok severek kullanıldığı bir ayakkabı türüdür. Özellikle çimen üzerinde kaymaması sebebiyle Palu köylerinde ve merkezde de sıklıkla kullanılır. Günümüzde de kullanılan bir ayakkabıdır. (S. Yalçınkaya, sözlü görüşme, 2015).

III. BÖLÜM

3.ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİNDE KULLANILAN GİYİM ELEMANLARI VE ÖZELLİKLERİ

Bireyin bedenine uyguladığı ve giydiği mamul malların her birine “giyim elemanı” adı verilmektedir (Başer, 1988:234).

Bu bölümde kadın deneklerin demografik özelliklerinden başlayarak sırasıyla dış ve iç giyim elemanları ve özellikleri, özel günlerde kullanılan giyim elemanları, ayaklara giyilen giyim elemanları incelenmiş ve yorumlanmıştır.

3.1. Deneklerin demografik özellikleri

Demografik özelliklerden yaş durumu incelenmiş ve araştırma kapsamına alınan Palu ilçesindeki deneklerin yaş gruplarına göre dağılımları Çizelge 3.1. ‘de verilmiştir.

Çizelge: 3.1. Deneklerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
20 - 25	3	6
25 - 30	4	8
30 – 34	7	14
35 – 39	5	10
40 – 44	5	10
45 – 49	6	12
50 – 54	11	22
55 – 59	9	18
TOPLAM	50	100

Çizelge 3.1. incelendiğinde % 22 ile 50 – 54 yaş grubundaki deneklerin en fazla oranda olduğu, en az orana sahip yaş grupları ise % 6 oran ile 20 – 25, yaş aralığı, ayrıca 20 yaş altı grubun bulunmadığı görülmektedir. Buradan yörede genelde 20 yaş üstü bireylerin bulunduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Yapılan

görüşmelerde denekler, buna işsizlik ve okuma gibi nedenlerle yörenin genç nüfusunun şehirlere göçünün neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Deneklerin doğum yerleri belirlenmiş ve Çizelge 3.2 'de verilmiştir.

Çizelge: 3.2. Deneklerin doğum yerlerine ilişkin bilgiler.

DOGUM YERLERİ	SAYI	%
PALU	35	70
DİĞER	15	30
TOPLAM	50	100

Deneklerin % 70 oranında Palu doğumlu olduğu, % 30 oranında da başka bir yerde doğduğu görülmektedir. Başka yörede doğan bireylerin evlilik nedeniyle Palu İlçesine geldikleri belirlenmiştir.

Deneklerin medeni durumları belirlenmiş ve Çizelge 3.3 'de sunulmuştur.

Çizelge: 3.3. Deneklerin medeni durumlarına ilişkin bilgiler

MEDENİ DURUM	SAYI	%
BEKÂR	20	40
EVLİ	26	52
DUL	3	6
NİŞANLI	1	2
TOPLAM	50	100

Çizelge incelendiğinde deneklerin en fazla % 52 oranında evli olduğu, % 6 oranında dul % 2 oranında nişanlı ve % 40 oranında bekâr olduğu görülmektedir. Yörede genç nüfusun çok sayıda olmaları nedeniyle bekâr oranı yüksek görülmektedir.

Deneklerin öğrenim durumları incelenmiş ve Çizelge 3.4 'de verilmiştir.

Çizelge: 3.4. Deneklerin öğrenim durumlarına ilişkin bilgiler

ÖĞRENİM DURUMU	SAYI	%
Okur-yazar değil	8	16
Okur-yazar	5	10
İlkokul	8	16
Ortaokul	8	16
Lise	16	32
Üniversite	5	10
TOPLAM	50	100

Deneklerin en yüksek % 32 oranıyla Lise, % 16 ilkokul ve ortaokul oldukları görülmektedir. Ayrıca yörede lisenin bulunması nedeniyle kadınların lise ve daha sonra üniversite okudukları belirlenmiştir. Palu yöresindeki kadınların % 10 oranında okur-yazar ve üniversite mezunu oldukları saptanmıştır.

Deneklerin gelir kaynakları incelenmiş ve Çizelge 3.5 'de verilmiştir.

Çizelge: 3.5. Deneklerin gelir kaynaklarına ilişkin bilgiler

GEÇİM KAYNAKLARI	SAYI	%
Memur	13	26
İşçi	7	14
Kamu Personeli	4	8
Hayvancılık	6	12
Ticaret	6	12
Çiftçi	6	12
Emekli	8	16
TOPLAM	50	100

Çizelgeye bakıldığında deneklerin en fazla geçim kaynağının % 26 ile memuriyet ve emekli aylığının olduğu görülmektedir. Gelir kaynağı olarak en az % 8 oranında kamu personeli ve hayvancılık, ticaret, çiftçilik izlemektedir. Ayrıca deneklerin % 14 oranıyla işçilik gelir önemli bir geçim kaynağı olduğu

belirlenmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi deneklerin bir kısmı çeşitli farklı işlemlerle uğraşarak gelir elde etmektedirler.

3.2. Deneklerin dış ve iç giyimine ilişkin bilgiler

Araştırma kapsamına alınan Palu İlçesinde deneklerin dış giyim elemanlarını temin etme yöntemleri incelenmiş ve Çizelge 3.6 'da verilmiştir.

Çizelge: 3.6. Deneklerin dış giyim elemanlarını temin etmede tercih ettikleri yöntemler.

YÖNTEM	SAYI	%
Satın alıyorum	36	72
Kendim dikiyorum	9	18
Terziye diktiriyorum	5	10
TOPLAM	50	100

Çizelge de görüldüğü gibi % 72 oranı ile en fazla satın alma yöntemi tercih edilmektedir. Dikme yöntemi % 18 oranında tercih edilirken diktirme yöntemi % 10 oranı ile en az kullanılan yöntemdir.

Deneklerin iç giyim elemanlarını temin etme yöntemleri incelenmiş ve Çizelge 3.7 'de sunulmuştur.

Çizelge: 3.7. Deneklerin iç giyim elemanlarını temin etmede tercih ettikleri yöntemler.

YÖNTEM	SAYI	%
Satın alıyorum	45	90
Kendim dikiyorum	3	6
Terziye diktiriyorum	2	4
TOPLAM	50	100

Çizelge 3.7 'de de deneklerin iç giyimlerini temin etmede tercih ettikleri yöntemler incelenmiş ve dış giyimde olduğu gibi % 90 ile en fazla satın alma yönteminin tercih edildiği görülmüştür. Dikme yönteminin % 6 oranında olduğu

yörede terziye diktirme yönteminin % 4 ile en az oranda tercih edildiği görülmektedir. Araştırma sırasında yörede yaşayan 60 yaş üstü bireylerin genelde tercih ettikleri iç giyim elemanı olan gömlek, paça don ve şalvarın genellikle terziye diktirilerek giyildiği, satın alma yönteminin tercih edilmediği saptanmıştır.

Araştırmaya alınan Palu İlçesinde giyilen iç ve dış giyim elemanları incelenmiş ve Çizelge 3.8’de verilmiştir.

Çizelge: 3.8. Deneklerin tercih ettikleri giyim elemanları

GİYİM ELEMANI	Dış Giyim						İç Giyim	
	EV DIŞINDA		EVDE		TARIM İŞLERİNDE			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Şalvar, kazak, bluz, Hırka, yelek	14	28	7	14	31	62	27	54
Çarşaf. Etek	11	22	23	46	15	30	1	2
Eşofman	2	4	14	28	1	2	7	14
Penye	-	-	6	12	-	-	15	30
Manto	11	2	-	-	-	-	-	-
Pardösü	12	24	-	-	3	6	-	-
TOPLAM	50	100	50	100	50	100	50	100

Çizelge ye bakıldığında yörede giyilen dış giyim elemanlarının Şalvar, Kazak, Bluz, Çarşaf, Etek, Manto, Pardösü gibi giyim kuşam örnekleri sırasıyla giyilmiştir.

Palu İlçesinde yöre halkının tamamı gündelik hayat, özel günler ile yaz ve kış aylarında aynı giyim elemanlarını giydikleri belirlenmiştir. İç giyim elemanlarından ise % 28 ile ev dışında,%62 oranında tarım için de en fazla oranda Kazak, Bluz, Yelek olarak belirlenmiştir.

Deneklerin giyim elemanlarında tercih ettikleri kumaşlar ve Çizelge 3.9 'da verilmiştir.

Çizelge: 3.9. Yazlık giyim elemanlarında tercih edilen kumaşlar

KUMAŞLAR	EV DIŞINDA		EVDE		TARIM İŞLERİNDE	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sentetik kumaşlar	4	8	5	10	13	26
Basma	9	18	7	14	20	40
Saten	-	-	4	8	1	2
Keten	30	60	7	14	4	8
Kadife	1	2	2	4	2	4
Pamuk	2	4	3	6	3	6
İpek ve Pazen	4	8	18	36	7	14
Yün	-	-	4	8	-	-
TOPLAM	50	100	50	100	50	100

Çizelge den de anlaşılacağı gibi belde de ev dışında en çok % 30 oranla Keten kumaşlar tercih edilmekte olup bunu % 18 ile Basma izlemektedir. En az kullanılan kumaş ise % 1 oranıyla kadifedir. Ev içinde ise en çok % 36 oranıyla İpek ve Pazen kumaşlar almaktadır. En az kullanılan ise % 4 oranıyla yine Kadife kumaşlar yer almaktadır. Tarım işlerinde ise % 40 oranıyla Basma kumaşlar yer almaktadır. En az tercih edilen kumaş ise % 2 oranıyla Saten kumaş yer almaktadır. Kumaş çeşitlerinden basma şalvar yapımında, keten ve sentetik kumaşlar ise bluzlarda genellikle kullanılmaktadır.

Deneklerin kışlık giyim elemanlarında tercih ettikleri kumaşlar incelenerek Çizelge 3.10'da sunulmuştur

Çizelge: 3.10. Kışlık giyim elemanlarında tercih edilen kumaşlar.

KUMAŞLAR	EV DIŞINDA		EVDE		TARIM İŞLERİNDE	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sentetik kumaşlar	-	-	-	-	4	8
Basma	-	-	1	2	2	4
Saten	-	-	-	-	-	-
Keten	1	2	-	-	4	8
Kadife	8	16	10	20	4	8
Pamuk	8	16	26	52	8	16
İpek ve Pazen	3	6	5	10	10	10
Yün	30	60	8	16	18	36
TOPLAM	50	100	50	100	50	100

Çizelgeye göre kış aylarında % 60 ve %36 oranlarıyla ev dışında ve Tarım işlerinde Yünlü kumaşlar kullanılmıştır. Yünlü kumaşları ev dışında %16 oranıyla Kadife ve Pamuk izlemektedir. Çizelgeye bakıldığında Palu ilçesinde en çok kullanılan kumaş çeşidinin yün ve Pamuk olduğu saptanmıştır.

Deneklerin dış giyim tercihlerini etkileyen etmenler incelenmiş ve Çizelge 3.11 'de sunulmuştur.

Çizelge: 3.11. Deneklerin dış giyim tercihlerini etkileyen etmenler

ETMENLER	SAYI	%
Çevrenin etkisi	11	22
Gelenek-göreneklerin etkisi	12	24
Kişisel zevk	27	54
TOPLAM	50	100

Çizelgeye bakıldığında beldede dış giyim tercihini etkileyen en önemli faktör kişisel zevk olup (% 54 oranla) bunu Gelenek-göreneklerin etkisi izlemektedir (% 24oranıyla) En az etkileyen etmen ise % 22 oranıyla çevrenin etkisi olduğu görülmüştür. Giyimin, insanın doğal ve sosyal çevre ilişkisini yansıtan bir olgu olması burada kendini belirtmektedir. Gelenek ve göreneklerin getirdiği davranış kalıplarının köylerde il ve ilçe merkezlerine oranla daha yoğun bir şekilde giyime yansıdığı, ekonomik koşulların getirdiği kısıtlamaların ise giyim elemanlarının biçimine ve kalitesine yansıdığı görülebilir.

Deneklerin yatarken giydikleri giyim elemanları araştırılmış ve Çizelge 3.12'de sunulmuştur.

Çizelge: 3.12. Deneklerin yatarken giydikleri giyim elemanları

GİYİM ELEMANI	SAYI	%
Sentetik gecelik	12	24
Pamuklu pijama	28	56
Yünlü pijama	10	20
TOPLAM	50	100

Çizelge incelendiğinde Palu İlçesinde gece yatarken deneklerin en fazla % 56 oranıyla Pamuklu pijama gecelik giydikleri görülmektedir. Yapılan görüşmelerde denekler, kış aylarında yünlü pijama giydiklerini, yaz aylarında ise sentetik

kumaşlardan yapılmış gecelik kullandıklarını söylemişlerdir. İlçede en az kullanılan giyim elemanının % 20 oranıyla yünlü pijama olduğu tespit görülmüştür.

3.3. Deneklerin ayaklarına giydikleri giyim elemanlarına ilişkin bilgiler

Deneklerin ayaklarına giydikleri giyim elemanlarına ilişkin bilgiler incelenmiş ve Çizelge 3.13 'de verilmiştir.

Çizelge: 3.13. Deneklerin ayaklarına giydikleri giyim elemanları

GIYİLDİĞİ YER	EV DISINDA		EVDE		TARIM İŞLERİNDE	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
Plastik ayakkabı	6	12	5	10	20	40
Terlik	7	14	40	80	7	14
Sandalet	6	12	1	2	9	18
Deri ayakkabı	31	62	4	8	11	22
Giymiyorum	-	-	-	-	3	6
TOPLAM	50	100	50	100	50	100

Çizelgeye göre yörede ev dışında en fazla deri ayakkabı (%62 oranıyla) evde terlik (% 80 oranıyla) tarım işlerinde ise plastik ayakkabı (%40 oranıyla) giyilmektedir. Tarım işlerinde en az giyilen giyim elemanı terlik olduğu görülmüştür. Deneklerin çoraplarını temin etme yöntemleri incelenmiş ve Çizelge 3.14 'de Sunulmuştur

Çizelge: 3.14. Deneklerin çoraplarını temin etme yöntemleri

YÖNTEM	SAYI	%
Satın alıyorum	47	94
Kendim örüyorum	1	2
Ördürüyorum	-	-
Hepsi	2	4
TOPLAM	50	100

Çizelgeden de anlaşılacağı gibi denekler (% 94 oranıyla) daha çok satın alma yöntemini kullanmaktadırlar. Bunu (% 4 oranıyla) hepsi daha sonra (% 2 oranıyla) kendim örüyorum izlemektedir.

Deneklerin çoraplarında tercih ettikleri materyaller araştırılmış ve Çizelge 3.15 'de sunulmuştur.

Çizelge: 3.15. Deneklerin çoraplarında tercih ettikleri materyaller

MATERYAL	SAYI	%
Sentetik	15	30
Yün	4	8
Pamuklu	29	58
Diğer	2	4
TOPLAM	50	100

Çizelgeye bakıldığında deneklerin en fazla % 58 oranıyla pamuklu çorabı tercih ettikleri görülmektedir. En az kullanılan çorap ise % 4 ve % 8 oranıyla Yün ve Diğer materyaller olduğu tespit edilmiştir.

IV. SONUÇ

İnsanların hayatında önemli bir yere sahip olan giyim, ilk çağlarda insanların vücutlarını dış etkilerden koruma amacıyla doğmuştur. Ancak zamanla çeşitli değişimler yasayarak ülkelere ve bölgelere göre farklılıklar ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde giyim, korunma amacı olmaktan çıkarak süslenme niteliği kazanmıştır.

Zaman içerisinde değişen sosyal yapı, toplumların yaşam tarzlarını da etkilemektedir.

Yaşam biçiminin göstergelerinde birisi olan giyim de bu gelişmelere bağlı olarak değişerek günün koşullarına uyum sağlamaktadır.

Geleneksel giyim anlayışımızda, günün yaşam koşullarına karşı yenik düşerek zaman içerisinde kaybolmaya başlamıştır. Hazır giyim sektörünün gelişmesi, moda anlayışının yaygınlaşması, günlük yaşantının getirileri geleneksel giysilerin yok olmasına veya sandıklara kaldırılmasına neden olmaktadır. Bazı yörelerimizde yeni giyim tarzlarıyla kaynaştırılmakta veya düğün, tören, bayram gibi özel günlerde kullanılarak yasatılmaya çalışılmaktadır.

Yapılan bu çalışmada Palu ilçesi geleneksel kadın giysileri incelenmiştir. Yörede yaşayan kişilerle birebir görüşülerek hazırlanan anket formuna uygun olarak bulunabilen giysilerle ilgili gerekli bilgiler alınarak fotoğrafları çekilmiştir. Anket formlarından çıkan sonuçlara göre Çizelgeler hazırlanmıştır.

Yöre halkının kıyafetlerinin tarihi geçmişi incelendiğinde ise maalesef eski tarihlere dayanan kıyafetlerin günümüze çok fazla gelmediği görülmektedir. Özellikle genç kuşağın modern giysilere eğilim göstermesi, yaşlı kesimde bu otantik kıyafetleri saklamaması gerektiği kanısını uyandırmıştır. Eskiden elle yapılan işlemler günümüzde çok pahalıya mâl olduğu için ve yapan kişiler bulunmadığı için el işlemesi giysiler bulmak artık neredeyse zordur. Kız meslek liselerinde ve bazı halk eğitim merkezlerinde küçük çaplı da olsa el işlemesi giysiler yapılmaya çalışılmaktadır.

Kadın kıyafetlerinde kullanılan kadamalar, Anadolu'nun birçok yöresinde bindallı olarak kullanılan ortak bir giysidir. Erkek kıyafetlerinde ise yine Anadolu erkek kıyafet kültürünün ortak izleri görülür.

Geleneksel giysi kültürümüzün yaşatılması adına şu sonuca varılmıştır: Geçmişten getirdiğimiz tüm kültürel değerlerimizde olduğu gibi yöresel kılık

kıyafetlerimizde de bir değişim söz konusu olmakta ve bu değişim neticesinde yöresel kılık kıyafetlerimiz özgünlüklerini kaybetmektedirler.

Özellikle kitle iletişim araçları ve sosyo ekonomik yapı, giysilerdeki değişmenin temelini teşkil etmektedir. Ayrıca geleneksel giysileri kullanan yaşlı kesimin hayatlarını kaybetmesi ve gençlerin de günümüz moda anlayışına olan ilgileri dolayısıyla yöresel kıyafetlerimize eski rağbet olmamakta ve gün geçtikçe bu otantik kıyafetler kaybolmaya yüz tutmaktadır.

Bunun önlenmesi için yapılması gereken söz konusu kıyafetlerin gelecek nesillere aktarılması için gerekli alt yapının oluşturulmasıdır.

- Elllerinde geleneksel giyim elemanı bulunan kişiler, bu giysileri korumaları ve özelliklerini bozmadan saklayabilmeleri için bilinçlendirilmelidir.

- Belirli merkezlerde bölgenin geleneksel giysilerinde oluşan müzeler kurularak veya sergiler açarak halkın geleneksel giysilere olan ilgisi arttırılmalıdır.

- Ülke genelinde sergi, defile gibi çeşitli çalışmalar yapılarak giysiler halka tanıtılmalıdır.

- Belirlenen merkezlerde halka, geleneksel giysilerin önemi ve korunmasının gerekliliği hakkında halka yönelik eğitici çalışmalar yapılmalıdır. Tüm bu çalışmaların ötesinde gerekli araştırma, incelemeler yapılarak geleneksel kuşam kültürümüz belgelenmelidir. Ayrıca bu giysiler incelendikten sonra tasarım alanında kullanılmalı ve bu alanda çalışmak isteyen kişiler desteklenmelidir.

- Bu elbiselerin korunması çağdaş yorumlamalarla otantik haledede getirilmesi sağlanmalıdır.

Bu alt yapının oluşturulmasında özellikle İl Kültür Müdürlüklerine ve yörenin Halk Eğitim merkezlerine büyük görevler düşmektedir. Açılacak kurslar ile geleneksel kıyafetlerin dikim ve dokuma teknikleri ile işleme ve nakışları genç nesillere öğretilmeli, böylece geçmişin mirası sayılan bu giysilerin gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır. Bu kurslarda dikilen ve dokunan kıyafetlerin satılması ve maddi gelir elde edilmesi genç kesimin bu kurslara rağbet göstermesine vesile olacaktır. Bilindiği gibi el sanatları bir milletin sanat, kültür, gelenek ve göreneklerinin birikiminin bir yansımasıdır. Anadolu'nun kültürel birikiminin yoğunluğu göz önünde tutulursa bunun el sanatlarına yansımaması için hiçbir neden yoktur. Bu noktada önemli olan kültürel mirasına sahip çıkacak bilinçli, girişken,

yaratıcı insanların devreye girmesidir. Ancak bu sayede geleneksel mirasımız olan yöresel kıyafetlerimizin kaybolması önlenabilir ve gelecek nesillere aktarılması sağlanabilir.

Palu halk kültürü, küreselleşmenin doğurduğu; “Toplumsal değişimlerden kaynaklanan yaşam biçimi, bilim, teknik ve teknolojideki ilerlemeler, iletişim-ulaşım hızının artması vb.” aracılığıyla, geleneksel özelliklerinin kaybolması tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ancak, Küreselleşme ya da yabancı terminoloji ile "küreselleşmenin; biri siyasal, biri ekonomik, biri de kültürel olarak üç boyutu olan bir kavram olduğu göz ardı edilmemelidir. Küreselleşmenin kültürel ayağı, birbirinden farklı, hatta biri ötekine zıt iki ayrı sonuca işaret eder. Birinci sonuç "mikro milliyetçilik" biçiminde ortaya çıkan, en küçük bir kültürel farklılığı bile vurgulayarak, elektronik medya aracılığı ile bunu tüm dünya kamuoyunun dikkatine sunan, ayrıca siyasal açıdan, kültürel farklılıkların korunması ilkesini demokratik hak ve özgürlükler alanının ayrılmaz bir parçası olarak gören bir anlayışı yaygınlaştırmaktadır. Küreselleşmenin kültürel ayağının ikinci sonucu; özellikle tüketici davranışını etkileyerek, dünya çapında kültürel “bir örnekliliğin” önünü açmış olmasıdır.

Ancak konu giyim ve moda açısından ele alınacak olursa; bireyselleşmenin ön plana çıktığı, farklılıkların belirginleştirilmeye çalışıldığı ve moda hareketlerinin de bu bağlamda “kitlesel aynılıklar değil, bireysel farklılıklar şeklinde ifade edilme yoluna gittiği” ve üretim süre ve adetlerinin de bu eğilime göre şekillendiği bir dönem yaşanmaktadır. Ve bu eğilim Küresel pazarda rekabetin önkoşulu olarak “özgün ve farklı tasarımı zorunlu kılmaktadır. Elazığ ilinin giyim sanatında sahip olduğu bu değerlerin, farklılaşma ve katma değer yaratma fırsatı olarak ele alınabilmesi halinde, önemli bir ekonomik kaynak yaratılabileceği düşünülebilir.

Küreselleşme bir süreç, bir olgudur. İyiliği ya da kötülüğü tartışılabilir ama kaçınılmazlığı ortadadır. Bu çerçevede, tüm dünyayı etkileyen bu oluşumun sonuçlarını iyi kestirmek ve ona göre davranmak çağdaşlığın ve güncelliğin bir gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır (Tansuğ, 1985:40).

Sonuç olarak diyebiliriz ki; Palu giyim, aksesuar, dokuma ve işlemleri zengindir. Burada tanıtmağa çaba harcadığımız örnekler sayıca çok azdır. Kısıtlı bir sürede, kişisel çabalarla ulaşılan bir araştırmanın ürünüdür. Bu nedenle sınırlıdır.

Konuya, daha kapsamlı bir proje ile “Üniversite, ilgili Bakanlıklar ve Resmî Dairelerin koordineli çalışmasıyla” vb. geniş bir perspektif içinde eğilmeli ve maddi kültürümüzün bu değerli örnekleri yok olup gitmeden belgelenmelidir. Hazırlanacak her türlü medya aracılığı ile de gelecek nesillere ulaşması sağlanmalıdır.

V. KAYNAKÇA

Kitaplar

1. BAKICI, Y. (1998). Kùltür ve Medeniyet Şehri Palu. Güntek Ofset&Matbaa. Elazığ.
2. BAKICI, Y. (1998). Tarihte ve Günümüzde Palu. İsmat İstanbul Matbaacılık. İstanbul.
3. BAŞER, G. (1988). Moda Ürünlerinin Kabulünde Tüketicinin Tutumu. Tekstil Ve Makine Dergisi. IV. Tekstil Sempozyumu Özel Sayısı. T.M.M.O.Yayını. Ankara.
4. BAYRAKTAR, F. (1993). Giyim, Sim Matbaası, Ankara.
5. BİRGÜL, A.K. (2005). Gelenek-Görenek, Örf-Adet, Giyim-Kuşam. Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları. Cilt XV.
6. ÇAĞDAŞ, M. (2002). Kadın Giyiminde Kapanma Payı Ve Yaka Çizim Teknikleri. I. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
7. GÜNAY, U. (1986). Tarihi Türk Kadın Kıyafetleri. Ortadoğu Video İşletmeleri A.Ş. İstanbul.
8. KOÇU, R, E, (1969). Türk Giyim Kuşam Ve Süslenme Sözlüğü. Sümerbank Kùltür Yayınları:1 Başnur Matbaası Ankara.
9. MEMİŞOĞLU, F. (2006). Harput'ta Gelenekler İnançlar Ve El Sanatı. Yücel Ofset Ve Matbaacılık. Ankara.
10. ÖZBEL, K. (1949). El Sanatları 5: Anadolu Kadın Kılık-ları, C.H.P. Halkevleri Bürosu, Ankara.
11. SEVÜKTEKİN, Apak, M.F. Gündüz O, Öztürk Eray F. (1997). Osmanlı Dönemi Kadın Giyimi. Türkiye İş Bankası Kùltür Yayınları Ankara.
12. SUNGUROĞLU, İ. (1961). Harput Yollarında. Elazığ Kùltür Ve Tanıtım Vakfı. Yayın no:4 Üçüncü Cilt. İstanbul.
13. SÜRÜR, A. (1983). Ege Bölgesi Kadın Kıyafetleri. Ak Yayınları, Türk Süslenme Sanatları Serisi: 7, APA Ofset Basımevi, İstanbul.
14. SÜSLÜ, Ö. (1989). Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri. Atatürk Kùltür Merkezi Yayınları:35. Ankara.
15. TANSUĞ, S. (1985). "Anadolu'da Türkmen ve Yörük Kadın Giyimleri", Ak Yayınları.

16. TURAN, Ş. (2000). Türk Kültür Tarihi. 3. Baskı, Bilgi Yayınevi. Ankara.
17. TÜRKOĞLU, S. (2002). Tarih Boyunca Anadolu'da Giyim Kuşam. İstanbul.
18. YAPICI, S. (2004). Palu Tarih-Kültür-İdari Sosyal Yapı. Anıl Matbaası. Ankara.

Tezler

1. BERK, A. (2006). Seçilmiş Örneklerden Bulgaristan Ve Türk Geleneksel Giysi Yapılarının Ve Kumaşlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi İstanbul
2. KOÇ, F. (1990). Kütahya Geleneksel Kadın Giysileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Gazi Üniversitesi, Ankara.
3. OYMAN, N.R. (1998). Ulaşılabilen Yayınlarda M.Ö. 8000-1000 Arası Arkeolojik Tekstiller ve Arkeolojik Tekstillerin Konservasyonu. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sanatta Yeterlilik Tezi. İzmir.
4. ÖZTAŞ, G.Y. (2005). Beypazarı İlçesi Karaşar Beldesi Kadın Giysileri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.

Kişisel Görüşmeler

1. EKİNBİÇER, G. (Sözlü Görüşme). (2015). Palu İlçesi Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Usta Eğitimci. Palu.
2. ESEN, A. (Sözlü Görüşme) Ev Hanımı. Palu İlçesi Merkez 1929 Doğumlu.
3. SANAÇ, N. (Sözlü Görüşme) (2015). Elazığ Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Usta Eğitimci. Elazığ.
4. SAYLAN, A. (Sözlü Görüşme) Ev hanımı. Palu İlçesi Seydili Köyü 1937 Doğumlu.
5. ÖZTEKKELİ, S. (Sözlü Görüşme) Ev Hanımı. Palu İlçesi Çavuşdere Köyü 1945. Doğumlu.
6. YALÇINKAYA, S. (Sözlü Görüşme) Ev Hanımı Arıcak İlçesi Merkez 1936 Doğumlu.
7. YAŞAR, F. (Sözlü Görüşme) Ev Hanımı. Palu İlçesi Merkez 1954 Doğumlu.

Diğer Kaynaklar

1. Elazığ Kültür Müzesi. (2015). 2004-E-20. Elazığ.
2. Palu Belediyesi, <http://www.palu.gov.tr/>)
3. SUBAŞI, B. (2001). Çorap Sektörü. İstanbul Ticaret Odası.
<http://www.ito.org.tr>.

EKLER

EK 1: Anket Formu

ELAZIĞ İLİ PALU İLÇESİ GELENEKSEL KADIN GİYSİLERİ ANKET FORMU

ANKET FORMU

Anket no :

Fotoğraf no :

Tarih:

1. DENEKLERE İLİŞKİN BİLGİLER

Deneğin Adı Soyadı:

Doğum Yeri:

Medeni Durumu : a. Bekâr b. Nişanlı c. Evli
d. Dul e. Diğer

Öğrenim Durumu : a. Okur-yazar değil b. Okur-yazar c. ilkokul
d. Ortaokul e. Lise f. Üniversite

Ailenin Geçim Kaynağı Nedir:

2. DENEKLERİN DIŞ GIYİMİNE YÖNELİK BİLGİLER

1. Dış giyimi temin ederken aşağıdakilerden hangisini tercih ediyorsunuz?

a. Satın alıyorum b. Kendim dikiyorum
c. Terziye diktiriyorum d. Hepsi e. Diğer

2. Dış giyim elemanlarından en çok hangilerini satın alıyorsunuz?

a. Etek b. Ceket c. Entari d. Bluz, gömlek e. Pantolon, şalvar
f. Manto, kaban, Pardösü g. Kazak, hırka, yelek h. Diğer ı. Hepsi i. Hiçbiri

3. Hangi giysileri giyiyorsunuz?

Sokakta	
Ev içinde	
Tarım işlerinde	

4. Kumaş Çeşitleri hakkında bilginiz var mı?,

a. Evet b. Hayır

5. Evet ise, giydiğiniz giysilerde tercih ettiğiniz kumaş çeşitlerini belirtiniz (Keten, yünlü, ipek, kadife, pamuklu, basma, pazen..)

	Yazlık	Kışlık
Sokakta		
Ev içinde		
Tarım işlerinde		

6. Dış giyiminizde tercih ettiğiniz giysilerde sizi etkileyen faktörler nelerdir?

- a. Çevrenin etkisi b. Gelenek-göreneklerin etkisi
c. Aile reisinin etkisi d. Kişisel zevk
e. Maddi durumun etkisi f. Diğer

3. DENEKLERİN ÖZEL GÜNLERDE GIYDIKLERİ GIYSİLERE YÖNELİK BİLGİLER

1. Özel günlerde giydiklerinizi temin ederken aşağıdakilerden hangisini tercih ediyorsunuz?

- a. Satın alıyorum b. Kendim dikiyorum c. Terziye diktiriyorum
d. Diğer

2. Gelinler nasıl giyinir?

4. DENEKLERİN İÇ GIYİMİNE YÖNELİK BİLGİLER

1. Kullandığınız iç giyim elemanları nelerdir?

2. İç giyim elemanlarını temin ederken aşağıdakilerden hangisini tercih ediyorsunuz?

- a. Satın alıyorum b. Diktiriyorum c. Dikiyorum d. Örüyorum e. Diğer

3. Gece yatarken ne giyiyorsunuz ve ne tür kumaşları tercih ediyorsunuz?

	Yünlü	Pamuklu	Sentetik
Pijama			
Şalvar			
Kombinezon			
Gecelik			
Diğer			

4. DENEKLERİN AYAKLARINA GIYDİKLERİ GİYİM ELEMANLARINA YÖNELİK BİLGİLER

1. Ayağınıza ne giyiyorsunuz?

	Terlik	Deri Ayakkabı	Plastik Ayakkabı	Sandalet	Giymiyorum	Diğer
Sokakta						
Ev içinde						
Tarım İşlerinde						

2. Çoraplarınızı temin ederken hangisini tercih ediyorsunuz?

a. Satın alıyorum b. Kendim örerim c. Ördürürüm d. Hepsi e. Diğer

3. En çok hangi tür çorapları tercih edersiniz?

a. Sentetik b. Yün c. Pamuklu d. Diğer

6. DENEKLERİN KULLANDIĞI BAŞLIKLARA YÖNELİK BİLGİLER

1. Başörtünüzü nereden temin ediyorsunuz?

2. Başörtünüzün yöresel adı nedir?

3. Başörtüsüyle ilgili diğer bilgiler

4. Başörtüsünden başka baş için kullandığımız giyim elemanı var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Muhammed

Doğum Yeri : YAŞAR

Doğum Tarihi : 1983

Medeni Hali : Bekâr

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu :

Lise : Palu Lisesi

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Yüksek Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü